

11

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 6de jaargang- nov. 1986

MILIEURAMA

EEN STORT TE VER

EDITORIAAL	2
Twee erosische verhalen	3
Riet smet? Riet zuivert!	9
FLITSEN	13
Een stort te ver	14
EUROPA	
POLITIEK & Co	21
FRONTLIJN	22
Reklame op de fles	23
BERICHTEN	26
PUBLIKATIES	28
KALENDER	31
PUZZELEN	32

inhoud

editoriaal

DE MILIEUBEWEGING KRIJGT HET MOEILIK

Dat de huidige beleidsmensen de vredes- en Derdewereldbeweging niet in het hart dragen, wisten we al lang. De manier waarop de organisaties uit de boot gevallen zijn - of liever ge-gooid - bij de toekenning van gewetensbezwaarden, maakt dit nog maar eens op een flagrante manier duidelijk.

Dat blijkbaar ook de milieubeweging niet in de goede schuif ligt bij ministers als Gol en Nothomb, is misschien minder in de belangstelling gekomen, maar is niet minder nefast voor de werking van de milieu-organisaties. Met de nieuwe regeling werden ze in categorie 34 geplaatst. D.w.z. dat een beperkt ministerkomitee bestaande uit 6 ministers, waaronder minister van landsverdediging de Donnée, zal moeten beslissen of je als milieu-organisatie, een gewetensbezwaarde toegewezen krijgt. Hierbij moet dan nog rekening gehouden worden met het feit dat de voorafgaande categorieën prioritair zullen behandeld worden. De milieugroepen wordt het voortaan dus niet gemakkelijk gemaakt om gewetensbezwaarden "vast" te krijgen. Wat dit betekent voor een organisatie zoals de Bond Beter Leefmilieu moge blijken uit het feit dat het sekretariaat voor een flink stuk draait op gemiddeld 2 à 3 gewetensbezwaarden die hier hun burgerdienst vervullen. Het zijn naast de 2 vaste krachten, de werkrachten waarover de Bond het langst kan beschikken (20 maanden), want de werking die ondersteund en uitgebouwd wordt via BTK-ers valt na 1 jaar stil. En daarmee zijn we dan bij een andere rem op de werking van de Bond (en anderen), nl. dat alle aanvragen voor BTK en DAC al een hele tijd geblokkeerd zijn (en dat nog een tijd zullen zijn).

De andere projecten lopen stilaan af en het is zeer de vraag hoe we op de Bond het groeiend pakket taken en opdrachten zullen kunnen waarmaken met een leeglopend personeels(nou ja)bestand. Voeg daarbij nog het feit dat de eerste subsidieschijf voor de werking van 1986 pas in oktober 1986 arriveerde, en u beseft, waarde lezer, hoeveel kopbrekens de bewindsmensen de milieukoepel van Vlaanderen bezorgen, door louter administratieve pesterijen. Dit gebeurt zonder dat er ook nog maar een milieuprobleem aan te pas komt. Bedankt, heren.

Dirk Van Melkebeke

TWEE EROSISCHE VERHALEN

Jaarlijks verdwijnt 6 miljoen hektare vruchtbaar land door ontbossing, erosie, woestijnvorming, verzilting,... Op termijn is één derde van alle landbouwgrond bedreigd. Deze kwaliteitsvermindering van de grond is geen 'ver van mijn bed show'. De uitroeiing van het tropisch regenwoud en de razend-snelle woestijnuitbreiding zijn weliswaar twee spektakulaire aspecten van een internationaal ekologisch probleem, maar ook Europa kampt met bodemdegradatie door o.a. foute landbouwtechnieken. Met het voorbeeld Nepal wordt eveneens de relatie tussen bevolkingstoename - toerisme en de ontbossing - erosie duidelijk.

HET GAAT BERGAF MET DE GROND

BAN DE BOOM!

Het gebeurt slechts zelden dat grond rechtstreeks verloren gaat. Meestal verloopt het proces via een omweg: eerst gaat de begroeiing eraan, waarna regen en wind hun slopingswerk kunnen beginnen. Dit wordt prima geïllustreerd door de teloor-gang van het tropisch regenwoud. Dit eeuwig groene bos komt uitsluitend voor waar de temperatuur en de vochtigheid heel het jaar door hoog zijn, d.w.z. in de onmiddellijke omgeving van de evenaar. Figuur 1 en 2 vertellen waar je het tropisch regenwoud kan vinden.

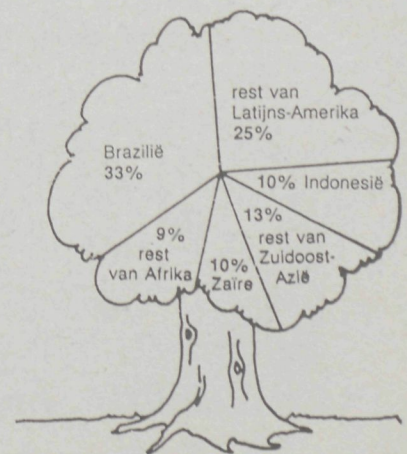
Aan dat vinden gaat echter steeds meer zoekwerk vooraf. Gedurende de jongste 25 jaar is het regenwoud immers tot de helft van zijn oorspronkelijke oppervlakte herleid. En de vernietiging gaat onverminderd door: per minuut verdwijnt er naar schatting 20 hektare van dit unieke bos. Met andere woorden: per jaar wordt zo een

figuur 1:
verdeling van
het tropisch
regenwoud

105.000 km² regenwoud gesloopt, 3,5 maal de oppervlakte van ons landje. Als men dit moorddadige tempo nog enkele decennia volhoudt, is alles tot de laatste spaander verdwenen. De oorzaken van deze ekolog-ische ramp zijn uiteenlopend van aard. Vooreerst heeft de stijgende bevolkingsdruk tot gevolg dat de traditionele landbouwmethodes meer kwaad dan goed doen. Deze manier van werken bestaat erin een stuk bos om te hakken of weg te branden, op dat terrein gedurende een paar jaar aan akkerbouw te doen, en nadien weg te trek-

figuur 2:
wie bezit de bossen?

ken naar een ander perceel. Een lap grond waarop men niet meer werkt, wordt in een mum van tijd opnieuw overwoekerd. De problemen ontstaan pas als je te vaak terugkeert op een bepaald perceel, want dan kan de bodemvruchtbaarheid zich niet herstellen. En dat is precies wat nu gebeurt.

Maar de belangrijkste aantasting kunnen we op rekening van het winstbejag schrijven: alle waardevolle boomsoorten worden uit het woud gesleept, duizenden hektaren worden weggehakt om reusachtige veefokkerijen te beginnen of om ijzer en bauxiet te winnen, er worden wegen en stuwdammen aangelegd in naam van de vooruitgang...

Het regenwoud verdwijnt dus en dat heeft een heleboel nefaste gevolgen, en niet in het minst op de bodem. In Costa Rica zou per kilo rundsvlees die geëxporteerd wordt 2,5 ton grond verloren gaan. Dat is geen wonder als je weet dat de tropische bossen in feite op een heel slechte bodem groeien, die maar vruchtbaar is in de mate dat er humus ontstaat uit afstervende plantenrestanten. Neem je de begroeiing weg, dan blijft er slechts een kale lap onvruchtbare grond over.

EROSIE: DE GRONDVLOED

Jammer genoeg verdwijnen er ook nog andere bossen dan het tropisch regenwoud. Als dit op hellingen gebeurt, zijn de gevolgen helemaal rampzalig: de grond spoelt gewoon weg en er blijven slechts onvruchtbare rot-

Jaarlijks meegevoerd slib van enkele grote rivieren (in miljoen ton).

rivier	land	slib
Gele Rivier	China	1600
Ganges	India	1455
Amazone	Zuid-Amerika	363
Mississippi	Verenigde Staten	300
Irrawaddy	Birma	299
Kosi	India	172
Mekong	Z.O.-Azië	170
Nijl	Noord-Afrika	111

sen over. Hierdoor krijgen de lager gelegen gebieden af te rekenen met overstromingen. De tabel geeft een beeld van de massale hoeveelheden slib die de grote rivieren meevoeren.

Maar niet alleen ontbossing van hellingen veroorzaakt erosie, ook onaangepaste landbouwmethodes zorgen voor moeilijkheden. Akkerbouw op hellingen is per definitie een delikate aangelegenheid. Onderzoek in Nigeria heeft aangetoond dat maniokteelt op een helling van 1% jaarlijks 3 ton grond per hectare doet verloren gaan. Als de helling 5% bedraagt, verdwijnt er per hectare en per jaar niet minder dan 87 ton aarde. Voorzichtigheid is dus geboden.

VAN MOESTUIN TOT WOESTIJN

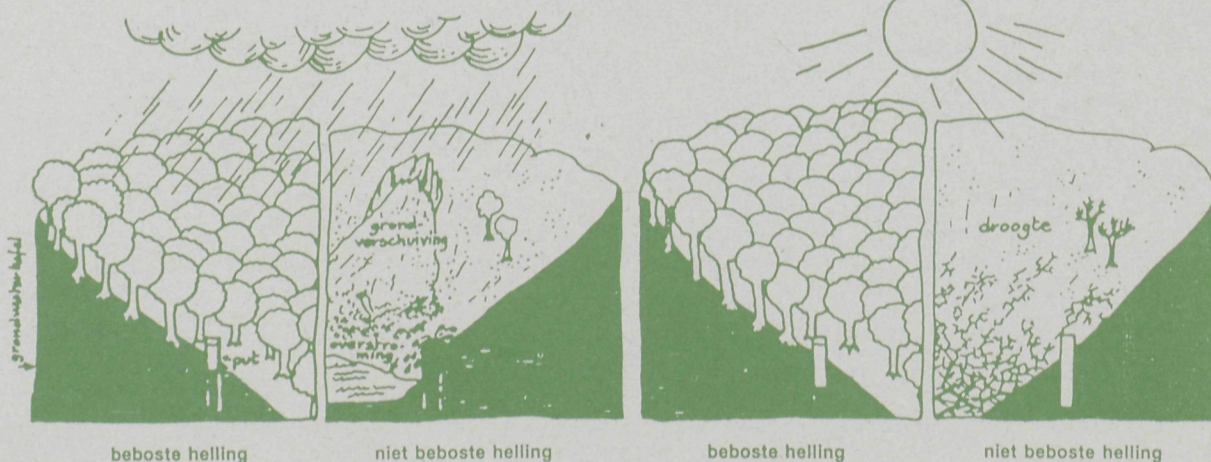
Een ander gebied waar uit de doppen moet worden gekeken

is het randgebied van de grote woestijnen. Helaas wordt hier ook landbouw bedreven op gronden die er niet voor geschikt zijn. Bovendien verdwijnt alle natuurlijke begroeiing in de maag van de koeien of in de houtkacheltjes van de mensen. Merkwaardig genoeg kan ook irrigatie woestijnvorming in de hand werken. Als men het zaakje onzorgvuldig aanpakt, vormen allerlei in de bodem aanwezige mineralen een zoutkorst op de bodem, waardoor vruchtbaar land onbruikbaar wordt. Op die manier gaat elk jaar een half miljoen hectare geïrrigeerd land verloren.

Het logische gevolg van dit alles is dat de woestijnen zich razendsnel uitbreiden. De Sahara bijvoorbeeld zou jaarlijks 5 tot 10 km. zuidwaarts opschuiven.

Luk Schollaert

figuur 3:

VOORBEELD NEPAL

De hasj-geuren van een vergane hippie-generatie drijven weg uit Kathmandu. Dollars en D-marken van gegoede toeristen nemen hun plaats in tussen Boedha's, hindoetempels en Himalaya-pieken. Toerisme is immers na landbouw de belangrijkste economische activiteit van Nepal, goed voor zo'n 180.000 bezoekers en een opbrengst van meer dan 2 miljard frank per jaar. Welke gevolgen bevolkingstoename en toerisme hebben op het milieu wordt slechts langzaamaan duidelijk.

WILDE ZOEKTOCHT

Namasté, ik moet het wel duizend keer hebben gezegd. Aan de yak-drijver die zijn kudde door de bergen loodst. Aan het oude vrouwtje dat voor haar deur op het bergpad zit te spinnen. Aan de talrijke kinderen die me van overal toeroepen. Aan de soldaten en politiemannen die vrij talrijk aanwezig zijn in het straatbeeld van Kathmandu.

Namasté betekent welkom, goeiedag, vaarwel, hoe maak je het, hallo, bedankt, asjeblief... Met namasté zegt u een vriendelijk woord. Kortom: namasté is erg Nepalees, kenmerkend voor een vriendelijk volk. Het land is bovendien uitzonderlijk mooi, kleur- en kultuurrijk zodat eigenlijk alle ingrediënten voor de uitbouw van een toeristische trekpleister voorhanden zijn. Misschien had u er zelfs aan gedacht bij een volgende vakantie richting Nepal te vliegen? Dan raden we u aan uw plannen niet te lang meer uit te stellen...

Inderdaad: een levensgroot probleem bedreigt de unieke Nepalese bergflora: erosie als gevolg van de wilde zoektocht naar hout. Enkele cijfers. Hout dekt

85% van Nepals energiebehoeften. Tussen 1955 en 1980 is 40% van het bosbestand verdwenen. De heuvels rond de hoofdstad Kathmandu zijn al helemaal kaal gekapt en het zijn lang niet de enige.

Een Nederlandse koöperant, Rutger Schilpzand, vertelt hoe het begon: "Tot 1956 was het meeste bos in handen van grootgrondbezitters. Boeren moesten toestemming vragen en betalen om hout te mogen kappen. Daardoor werd het bos beschermd tegen misbruik en verspilling. Toen al het bos in 1956 staatsbos werd, verdween deze feodale beheersstructuur zonder dat er een goed alternatief werd geboden en zonder dat de bevolking er op voorbereid was."

Het ontbrekende besef dat er regelrechte ravages (zullen) worden aangericht, speelt nog altijd door, op alle niveaus: van de dorpsgemeenschappen tot de regering die zich tevreden stelt met het steunen van een paar herbebossingsprojecten. Maar dat volstaat natuurlijk niet om de nodige mentaliteitsverandering op gang te brengen. Neem nu de 'trekking' van de Kali Gandaki, de mooiste en meest geëerde route rond de Annapurna die langs heuse rododendronwouden voert. Ik kom er net van terug en kan bevestigen dat het een enige en onvergetelijke ervaring is.

WELDRA WOESTIJN?

Een Duitse socioloog die uitgerekend over deze trekking een doktoraatsthesis afwerkt, ont-nuchterde ons echter: "Op dit ogenblik is dit nog één van de mooiste streken van Nepal en de bevolking is er door het toerisme relatief welvarend geworden. Maar het staat vast dat voor het jaar 2000 deze streek

tot een woestijn zal zijn gedgegradeerd. En welke toerist gaat hier naar kale bergen komen kijken?". Het ergste is dat niemand zich hiervan bewust is, noch de rechtstreeks betrokkenen in de streek, noch het ministerie waar hij de alarmbel ging luiden met zijn bevindingen in de hand.

Het toerisme brengt mee dat er langs de route nu zo'n 5 tot 10 keer meer mensen wonen dan pakweg 25 jaar geleden. In Gorapani bijvoorbeeld, één van de hoogtepunten van de trek, woonden vroeger 25 mensen, nu zijn dat er zo'n 200. Terwijl ze vroeger om te overleven verplicht waren te emigreren naar de laagvlakte of naar India, blijven de jongeren nu in het dorp, als drager vooral, of als hoeder van de kuddes ezels die de dorpen bevoorraden of als hulpje bij de boeren die zich tot lodge-owners (pensionhouders) hebben ontpopt. Het verschil met vroeger is dat 8 keer meer mensen zich moeten verwarmen (met hout) en moeten eten (op hout klaargemaakt) en dat zij zo, veel meer dan de toeristen op zich, het natuurlijke evenwicht verstoren. De rododendronwouden (met bomen van meer dan 100 jaar oud) worden langzaam maar zeker weggekapt en slechts sporadisch worden snelgroeiende bomen (zoals eukalyptus) weer aangeplant. Die worden nagenoeg gratis uitgedeeld in een regeringsproject nabij Lumle, maar de resultaten zijn ruim onvoldoende.

Schilpzand: "Het overlevingspercentage bij deze aanplantingen ligt niet hoger dan 50% omdat de zaailingen die toch gratis zijn, dikwijls op de minst geschikte hellingen worden aangeplant (minder steile stukken worden voor landbouw gebruikt) maar ook omdat het meestal

mannen zijn die beslissen dat er boompjes moeten komen. Zij halen ze op en krijgen de adviezen, maar het zijn de vrouwen die voor de jonge aanplant moeten zorgen".

KOOKKACHELS

Vrouwvriendelijker is alvast de invoering van kookkacheltjes. Schilpzand: "Traditioneel kookt men in de Nepalese huizen op open houtvuurtjes in de hoek van het benedenvertrek dat als keuken dienst doet. Dat levert veel warmteverlies en rook op. Reden waarom men houtbesparende kacheltjes heeft ontwikkeld, met een schoorsteen naar buiten, te maken van lokale klei voor zover die voorhanden is. En... als de lokale pottenbakkers bereid zijn ze te maken. Zij verdienen namelijk meer aan vaten voor het stoken van rakshé, een soort brandewijn".

Probleem is hier ook dat de voorlichting achterop loopt en eigenlijk tegen de gewoontes ingaat. Onze Duitse gesprekspartner: "Die houtkachels zijn een verbetering, al was het maar omdat ze 30% hout sparen, maar de mensen zien dat niet zo. Vroeger hadden ze open vuren en die waren ook functioneel, want ze gaven licht en de rook door het dak verjoeg het ongedierte. Ze hebben dan ook de gewoonte om deuren en vensters open te laten staan, voor de verluchting. Die gewoonte wordt nu bewaard, ook als met houtkachels wordt gestookt, zodat de bedoeling ervan eigenlijk verloren gaat".

Of de situatie dan echt onomkeerbaar en niet te stoppen is? "De enige hoop die ik na deze thesis koester ligt in het uitstippelen van nieuwe trekkings ter vervanging van deze", zegt de Duitser. Wellicht zal de heroriëntering in de toekomst liggen op trekkings in het Mount-Everest-gebied en aan de andere

Energiebevoorrading in Patan (Kathmandu)

kant van de Annapurna, maar hoe lang gaan die het nog uithouden? "Een verbod op het kappen van harde boomsoorten als rododendron en magnolia zit er op korte termijn niet in (het ministerie weigert het probleem te zien) en ook het uitwerken van alternatieven voor hout zal nog lang op zich laten wachten".

Of er dan toch uitwegen zijn, valt te onderzoeken: de bouw van een gedecentraliseerd netwerk van kleine eenvoudige waterkrachtcentrales zou heel wat energiebehoeften kunnen opvangen en een doordachte, massaal mobiliserende herbebossingscampagne lijkt een must.

Maar wie zal zich daarvoor inzetten in een land dat zo corrupt is dat de verantwoordelijken het volledig aan zijn lot overlaten, tenzij zij er zelf aan kunnen verdienen?

Marc Bontemps

NEPAL, EEN SCHETS

Nepal ligt als klein land 'gesandwiched' tussen de grootmachten China en India, maar heeft toch 17 miljoen inwoners op een totaal bewoonbare oppervlakte die vergelijkbaar is met de Benelux. Met een gemiddeld inkomen per hoofd dat lager is dan 200 dollar per jaar, behoort het tot de allerarmste landen ter wereld.

Tot 1953 hield het zijn grenzen voor de buitenwereld gesloten om dan als het ware van een middeleeuwse feodaliteit de moderne wereld in te tuimelen.

Dit verhoogt natuurlijk de toeristische charme, maar daarmee bouw je geen eigentijdse samenleving op. Die ambitie wordt wel gestalte gegeven door Koning-God Birendira, een verlich-

te despoot maar volgens de Nepali een goddelijke inkarnatie van Vishnu, en dus mateloos gerespecteerd en bewonderd. Oppositie tegen zijn bewind is onbestaande omdat elke georganiseerde uiting ervan onmogelijk wordt gemaakt: politieke partijen mogen niet worden gevormd en om in het Nationale Parlement, de Panchayet, te raken moet men ofwel de zegen van de Koning hebben of die van de plaatselijke notabelen (veelal grootgrondbezitters).

Normaal dat in die omstandigheden corruptie en vriendjespolitiek welig tieren. Minder normaal is dat dit mede in stand wordt gehouden door de grote donorlanden Japan, India, de Duitse Bondsrepubliek, de Verenigde Staten en internationale organisaties die met een jaarlijkse steun van zo'n 10 miljard

frank driekwart van de staatsbegroting financieren. Hulp gaat vooral naar infrastructuurwerken zoals een waterkrachtcentrale op de monding van de Karnalrivier (Ganges). Dit project zou zo'n 20 miljard fr. kosten en vooral elektriciteit opwekken voor de industrie in Noord-India. Goed nabuurschap met India, Bangladesh en China is trouwens de hoeksteen van het buitenlandse beleid van Koning Berendira, die al lang pleit voor een vredeszone in het gebied en mee tot de initiatiefnemers behoort van SAARC, een soort Zuidaziatische EG in wording.

Marc Bontemps

Deze drie artikels werden overgenomen uit *De Wereld Morgen*, juni 1986

ADVERTENTIE

OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ VOOR HET VLAAMSE GEWEST

OVAM - CONGRES

MECHELEN - STADSFEESTZAAL

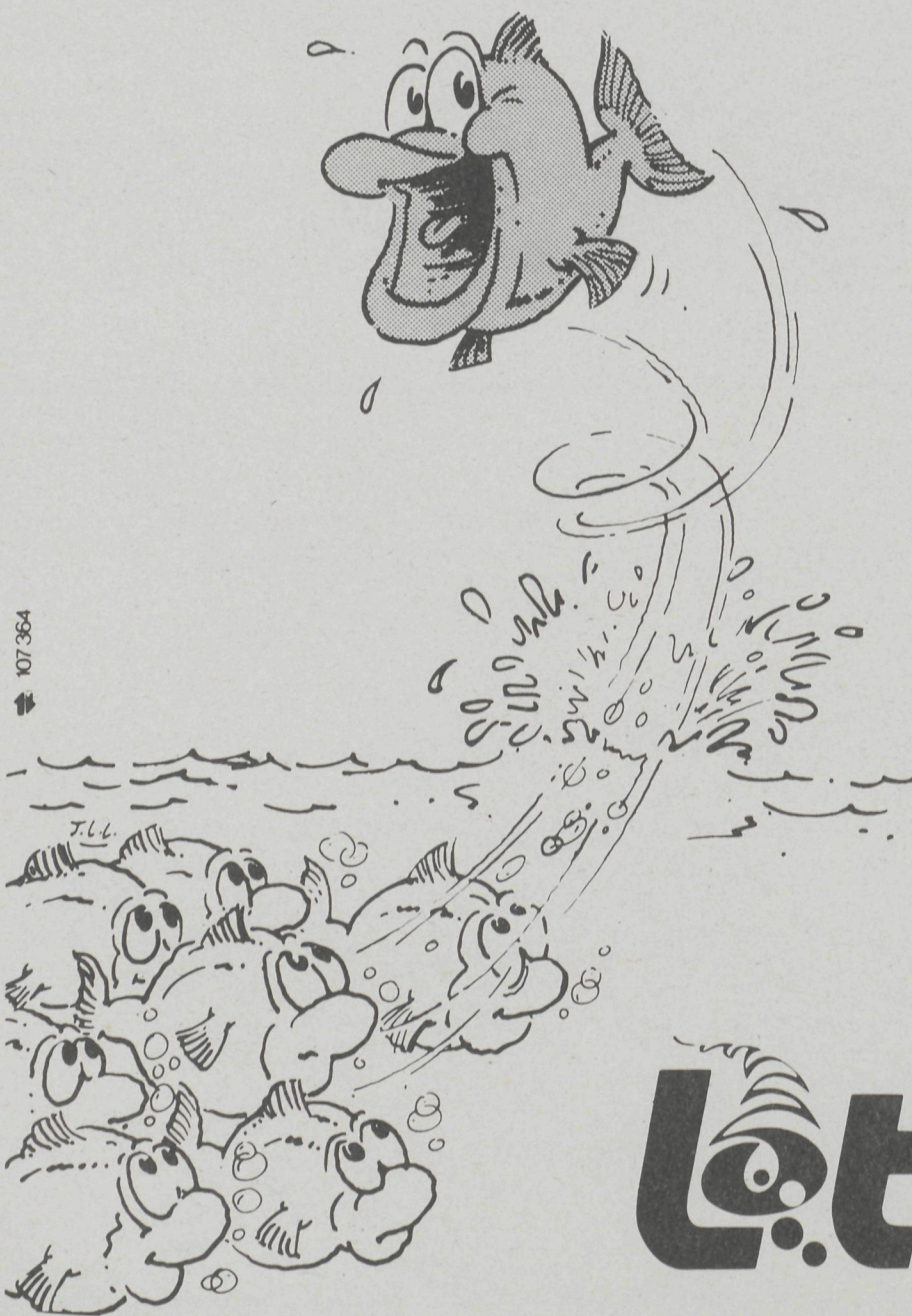
23 JANUARI 1987

THEMA'S :

- ◇ BODEMSANERING EN LANDSCHAPHERSTEL
- ◇ PROBLEEMAFVAL

Spring eruit, win de Lotto-buit.

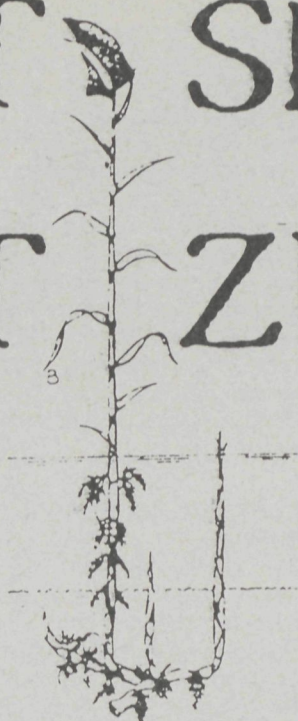
107 364

Lotto®

RIET SMET?

RIET ZUIVERT!

Beken worden gevoed door grond- en oppervlaktewater. Onze laaglandbeken bezitten een zandige tot modderachtige bodem. In de beste gevallen komt in en rondom het water een karakteristieke plantenwereld voor. Beken zijn niet alleen biologisch waardevol, maar ook landschappelijk. Door toedoen van allerlei menselijke invloeden (bijvoorbeeld lozingen van huishoudelijk en industrieel afvalwater, het overmatig gebruik van meststoffen in het stroomgebied) is de waterkwaliteit van de beken sterk achteruitgegaan. Beekregularisaties en -normalisaties zorgen voor veranderingen in de waterhuishouding, de oeverbegroeiing en het natuurlijk verloop van de beek.

Om de slechte waterkwaliteit te verbeteren kan de afvalproductie door lozingen beperkt worden of kan een klassiek waterzuiveringsstation opgericht worden. Er wordt ook steeds meer gepraat en geschreven over alternatieve technieken zoals bijvoorbeeld vloei-, perkolatie- en beregeningsvelden, afvalwatervijvers, waterplantenbekkens. Naast hun direct zuiverend vermogen bezitten ze ook een aantal nuttige neveneffecten, zoals het herstel van de planten- en dierenwereld.

De 14 km lange **Gondebeek** - zijnde de naam van de beek op het grondgebied van Melle en Gontrode - (foto 1) of **Molenbeek** - de naam van de beek meer stroomopwaarts - is een voorbeeld van een laaglandbeek. Ze bevindt zich in de provincie Oost-Vlaanderen, ontspringt in de gemeente Balegem (gelegen ten noorden van Zottegem) en mondt uit in de Schelde ter hoogte van Melle (± 6 km ten Z.O. van Gent). De verontreiniging van de beek gebeurt door huishoudelijk, bio-industrieel en industrieel afvalwater. Het verval bedraagt 4,5 meter per kilometer.

Het hydrografisch bekken heeft een oppervlakte van 4150 ha. Op de loop van de beek bevinden zich nog drie watermolens. De gemeenten Melle, Merelbeke en Oosterzele dienen voor de zuivering van hun huishoudelijk afvalwater het totaal rioleringsplan uit te voeren. Aangezien om financiële en politieke redenen de volledige uitvoering ervan nog lang zal duren en aangezien er in het beekbekken verschillende kleine verontreinigingspunten voorkomen, vormt deze laaglandbeek een geschikt studieobject om een alternatief waterzuiverings-

systeem uit te werken.

HET TOTAAL RIOLERINGSPLAN (TRP)

Ondanks de geringe oppervlakte van het stroomgebied (4150 ha) voorziet het totaal rioleringsplan in de aanleg van ruim 91 km riolering. Om de, via de rioleringen verzamelde, afvalwaters af te voeren naar het waterzuiveringsstation te Melle is ongeveer 15 km vuilwaterverzamelleiding (kollektor) nodig (± 9 km voor Oosterzele, ± 3 km voor Melle en ± 3 km voor Merelbeke), verschillende pompinstallaties en kilometers persleidingen.

Van de gezamenlijke gemeentelijke rioleringen is tot op heden slechts 39% gerealiseerd in overeenstemming met het TRP. De opmerking dient gemaakt te worden dat voor verafgelegen huizen de noodzaak voor de aanleg van een gezamenlijke riolering in twijfel kan getrokken worden. Tabel 1 geeft per deelgemeente aan hoeveel procent van de riolering reeds aangelegd is in overeenstemming met het TRP.

Tabel 1: Percentage uitgevoerde riolering volgens het TRP.

Gijzenzele	35%
Landskouter	28%
Moortsele	39%
Balegem	16%
Oosterzele	73%
Scheldewindeke	39%
Totaal Oosterzele	46%
Lemberge	46%
Bottelare	92%
Munte	8%
Totaal Merelbeke	61%
Melle	28%

Voor de aanleg van de kollektor is ruim 180 miljoen fr. vereist. Deze raming beperkt zich tot de kosten voor levering en plaatsing der buizen met bijhorende onderzoeksschouwen. Andere kosten zoals rooster- en huisaansluitingen; opbreken van bestaande leidingen; opbreken, herstellen en aanpassen van de rijwegverharding; onteigeningen; ereloon voor het opmaken van gedetailleerde uitvoeringsontwerpen; BTW; enz. zijn hierin niet inbegrepen!

Daarbij komt nog dat de kollektor enkel van nut is indien alle gemeentelijke rioleringen er op aangesloten zullen worden. Er moet nog zeker

300 miljoen fr. uitgegeven worden om de ontbrekende rioleringen te verwezenlijken en vele tientallen miljoenen voor de bouw van het waterzuiveringsstation. De sanering is niet alleen een zware financiële belasting voor de maatschappij doch eveneens een werk van lange adem.

Het BTK-team van Miecoc vzw, onder de leiding van Prof. dr. ir. J. De Maeseneer, specialist in alternatieve waterzuiveringssystemen, heeft een voorstel geformuleerd tot zuivering van het water van de Gondebeek via een kleinschalig, decentraal waterzuiveringssysteem.

Hierbij zouden zoveel mogelijk, volgens het totaal rioleringsplan, nog aan te leggen leidingen worden uitgeschakeld. Tevens zouden afzonderlijke perkolatierietvelden het verontreinigde water zuiveren.

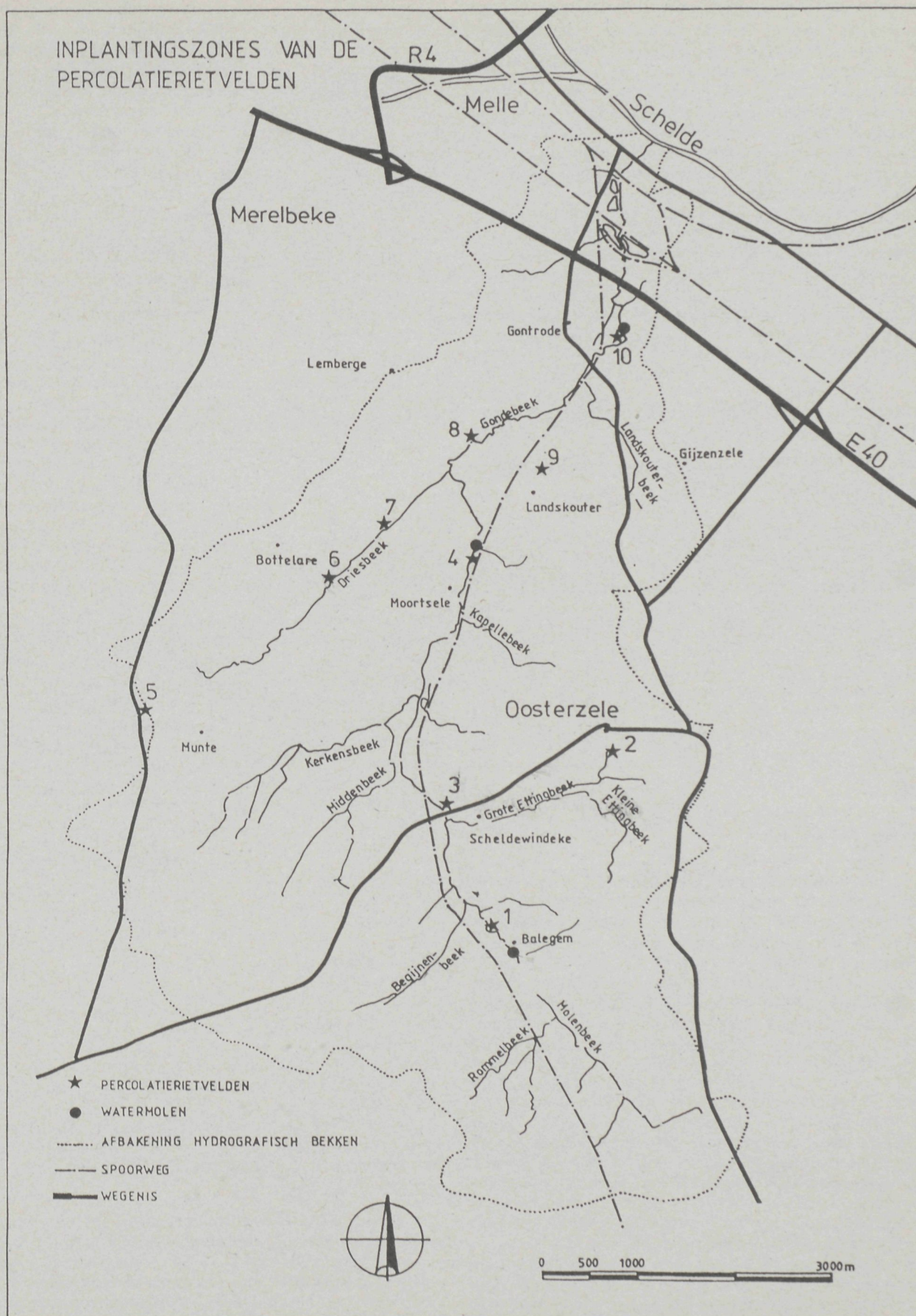
KLEINSCHALIGE, ALTERNATIEVE WATERZUIVERING

Een perkolatieveld is een stuk grond dat gebruikt wordt om vuil water te laten doorsijpelen en zodoende dit water te zuiveren door middel van mikro-organismen. Wordt er op zo'n veld riet aangeplant dan verhoogt het zuiveringsrendement en spreken we van perkolatierietveld. Riet bezit de eigenschap bestand te zijn tegen hoge vormen van verontreiniging. De wortels kunnen tot meters diep het zuurstofgehalte in de bodem verhogen evenals de doordringbaarheid. Perkolatievelden zorgen op die manier voor een verregaande zuivering van het afvalwater. Per jaar en per hektare zou een belasting van ± 5000 inwonersequivalent kunnen gezuiverd worden.

Indien er geen of onvoldoende doordringbare bodem voorhanden is, bieden vloeirietvelden de oplossing. Nu vloeit het afvalwater horizontaal tussen de rietstengels en -wortels (rhizomen). Het zuiveringsrendement is in vergelijking met perkolatierietvelden 50% lager. Er zijn ook grotere aanleg- en exploitatiekosten vereist.

De vallei van de Gondebeek ter hoogte van Melle.

Figuur 1: Inplantingszones van de perkolatierietvelden (D. Waelput).

Het voorstel tot sanering van het water van de Gondebeek berust op de inplanting van tien perkolatierietvelden (figuur 1). De respectievelijke oppervlakten zijn weergegeven in tabel 2. Deze zuiveringsplaatsen zijn gelokaliseerd op een goed doorlatende bodem waar een minimum aan verzamelleidingen dient aangelegd te worden. Ze liggen in de onmiddellijke nabijheid van de vervuilsbronnen en er wordt op gelet dat het rioolwater steeds gravitair vloeit.

Het voorstel heeft tot gevolg dat een aanzienlijke besparing gebeurt op de capaciteit van het te bouwen zuiveringsstation te Melle, kilometers verzamelleidingen, rioleringen en persleidingen overbodig gemaakt worden (= besparing van vele miljoenen), door het gezuiverde water het beek-ecosysteem hersteld wordt en de Gondebeek een sociaal-recreatieve rol kan vervullen.

Tabel 2: Oppervlakte (in hectare) van de aan te leggen perkolatierietvelden.

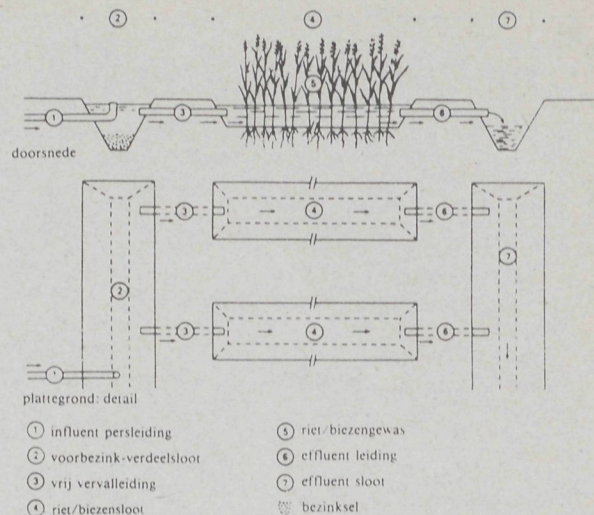
1. Balegem	1,3
2. Oosterzele	0,6
3. Scheldewindeke	1,4
4. Moortsele	0,4
5. Munte	0,3
6. Bottelaere	0,1
7. Bottelaere	0,8
8. Lemberge	0,2
9. Landskouter	0,2
10. Gontrode	0,8

BESLUITEN

De studie had tot doel een voorstel te formuleren omtrent de mogelijkheden en de haalbaarheid van alternatieve, decentrale waterzuiveringssystemen in het landelijk gebied van de Gondebeek-Molenbeek.

Het blijkt immers dat vanwege de relatief geringe bevolkingsdruk en de verspreide woningbouw de aanleg van een rioleringsnet, dat alle afvalwaters van de vallei centraliseert, niet verantwoord is.

Door het gebruik van perkolatierietvelden wordt de waterkwaliteit hersteld evenals het ganse beekecosysteem. Hierdoor kan de beek en omgeving een sociaal-recreatieve rol vervullen (viswater, wandelpaden langs de oevers, natuurexploratie,...). Het voorstel resulteert dan ook in de aanleg van tien perkolatierietvelden met een oppervlakte variërend van 0,1 ha tot 1,4 ha. Het noordelijk deel van het studiegebied komt vanwege de hoge bevolkingsdichtheid en de beperkte beschikbare oppervlakte niet in aanmerking voor het gebruik van dit alternatief waterzuiveringssysteem.

Begroeiide lagune (schematische doorsnede en plattegrond).

Per gemeente worden miljoenen franken bespaard. De privé-verontreinigingen te wijten aan bio-industriële of industriële exploraties dienen volgens de wettelijk te nemen maatregelen door de exploitanten-eigenaars op eigen kosten zelf gezuiverd worden. Begin volgend jaar zou reeds door het gemeentebestuur van Merelbeke een pilotproject (= Driesbeek te Bottelaere) gestart worden. Hierdoor zou een besparing van om en bij de 20 miljoen fr. kunnen gebeuren.

Martin De Pelsmaecker

Bovenstaande gegevens zijn grotendeels ontleend aan de resultaten van een BTK-project uitgevoerd door Miecoc vzw.

De auteur bedankt Prof. Dr. ir. J. De Maese-neer, ir. J. Van Nuffel, ir. M. Van Meirvenne, M. Boone, V. Laforce en F. Steyaert; arch. D. Waelput.

Het gedetailleerd eindrapport kan besteld worden door voorafgaande storting van 500 BF op rekeningnummer 001-1357192-44 van Miecoc vzw (Milieu Info-Edukatie, Controle- en Onderzoekscentrum) te Melle, met vermelding van "Gondebeek". De stortingen dienen te gebeuren voor eind november 1986.

flitsen

►► Volgens Europarlementslid François Roelants du Vivier (Ecolo) is "België zonder twijfel de rode lantaarn van Europa inzake milieubescherming". België wordt voor het Europees Hof van Justitie vervolgd voor 9 inbreuken en is al eenmaal veroordeeld.

►► Volgens chemikus Don Blake (universiteit van Californië) is naast koolstofdioxide ook methaan een belangrijke boosdoener in het broeikas effect. Sedert begin '78 is de concentratie in de atmosfeer met 1,1% per jaar gestegen. Methaan is het belangrijkste onderdeel van aardgas en moerasgas. Een belangrijke bron zijn ook de oprispingen (de "boeren") van herkauwers!

►► De Britse regering wil de lozing van zwavel door 3 van de 12 grootste kolencentrales beperken ter vermindering van zure regen. Elk van de 3 centrales wordt in de periode '88-'97 uitgerust met een ontzwavelingsinstallatie van ongeveer 13 miljard Bfr.

►► Statistisch gezien - en de cijfers blijven de jongste jaren ongewijzigd - vindt in België elke dag 1 voetganger de dood in het verkeer. De voetganger blijft in alle opzichten de zwakste weggebruiker.

►► De veiligheidssystemen van vele Amerikaanse kerncentrales zouden volstrekt nutteloos blijken bij ongevallen die gepaard gaan met de ontwikkelingen van hoge temperaturen. De hitte zou fataal zijn voor bepaalde sluitingsringen, van de soort die in de ruimtependels werden gebruikt en de Challenger-ramp veroorzaakten.

►► Het totale energieverbruik is in de eerste 6 maanden van '86 in België toegenomen met 2,7% t.o.v. de overeenkomstige periode in '85. Opmerkelijk in dit opzicht is de toename van

het verbruik van kernenergie (+ 49%) en de daling van het aardgas- en steenkoolverbruik (resp. -20% en -14%).

►► Een kerncentrale in Tennessee (USA) die kernbrandstof produceert voor Amerikaanse onderzeeërs is door een kongreslid omschreven als een "giftige nachtmerrie". Volgens Edward Marley is de fabriek "gewoon de gevaarlijkste fabriek van kernbrandstof die de Nationale Commissie voor Atoomonderzoek onder zijn beheer heeft."

►► De kernramp van Tsjernobyl op 26 april heeft meer straling veroorzaakt dan alle nucleaire proefnemingen en atoombommen die ooit tot ontploffing zijn gebracht. Dat schrijft de "New York Times" die een wetenschappelijke studie citeert.

►► De Oostenrijkse regering heeft besloten dat de enige kerncentrale in het land, bij Zwentendorf, op 30 km van Wenen, moet worden afgebroken. 8 jaar geleden stemden de Oostenrijkers in een referendum tegen het opstarten van de centrale.

►► De vuurbal die op 24/9 boven een groot gedeelte van West-Europa voor sensatie zorgde, heeft heel wat vragen losgeweekt over mogelijke gevaren die aan een dergelijke terugkeer in de dampkring van oude satellieten verbonden zijn: volgens deskundigen vormen zo'n afgedankte tuigen een potentieel gevaar voor andere ruimtetoestellen alsook voor het aardse milieu.

►► Volgens de Amerikaanse fysicus Richard Webb zijn veel reactoren in West-Europa gevaarlijker dan de ontplofte reaktor van Tsjernobyl. Hij zei dat het "potentieel gevaar" van een lichtwaterreaktor zeer hoog is.

►► Bij de vestiging van Tessen-

derlo Chemie in Vilvoorde werd door OVAM een enorm illegaal stort ontdekt, waarbij grote hoeveelheden niet-giftig industrieel afval gestort werd. OVAM ontdekte ook punten waar er geloosd werd zonder dat er een vergunning kon getoond worden.

►► Volgens de Europese Commissie zijn strengere milieunormen van essentieel belang voor de gezondheid van de Europese industrie. Omdat de vraag naar strengere normen en milieuvriendelijke producten steeds groter wordt, is het succes van de fabrikant verzekerd als ze hierop inspelen.

►► De afgelopen tijd zijn in de Perzische Golf meer dan 200 dolfinen onder mysterieuze omstandigheden gestorven. Een Australisch bioloog vermoedt dat de dieren een ziekte hebben en sluit uit dat de sterfte iets te maken heeft met milieuvervuiling.

►► De grote Indonesische regenwouden zijn in een tempo van 1 hektare per minuut aan het verdwijnen. Volgens milieudeskundige Erna Witular veroorzaakt het verdwijnen van de bossen enorme problemen. "Heel Java kampt met overstromingen. Dat was vroeger niet zo".

►► Het loodgehalte in gewone en superbenzine moet vanaf 1 januari 1987 met meer dan de helft verminderd worden in uitvoering van de Europese richtlijn. Dit zal tot gevolg hebben dat de benzine 3 fr. de liter duurder zal worden en evenveel zal kosten als loodvrije gewone en super. Loodvrije benzine moet tegen 1 oktober 1989 in gelijke mate in het distributienet beschikbaar zijn als gewone en superbenzine.

►► In de sterk vervuilde gebieden van de Noordzee is bij bot en schaar een opmerkelijk hoog percentage van leverkanker aangetroffen. Dit wordt veroorzaakt door de daar aanwezige karcinogene stoffen waaronder poly-aromatische koolwaterstoffen.

Jean-Luc Van den Eede

EEN STORT TE VER

Ondanks het bestaan van een Openbare Vlaamse Afvalstoffen Maatschappij (OVAM), ondanks een geweldige uitbreiding van het arsenaal afvalwetten, blijft de afvalstroom jaarlijks aangroeien, blijkt het vorm-geven aan een afvalbeleid behept met groteske flaters die de gemeenschap miljarden kosten. Spetterende afvalschandalen halen de landelijke pers, het industrieel-politiek apparaat draait Dilsenaar Martin Coenen in de nor n.a.v. zijn (terechte) publikaties over de afvalmaffia. De mens lijkt meer dan ooit doende zijn eigen nest voor eeuwig en onherroepelijk te bevullen. Of zitten we eerder in een post-vervuilingsfase, de naweeën van de no-nonsense ekonomie die we na-oorlogs uitbouwden?

De Maaslandse Milieu Aktie kijkt er in dit artikel uiteraard regionaal tegenaan, focust de werking van de interkommunale vereniging die het verwerken van afval in het Maasland organiseert en vraagt zich af of we in de noord-oosthoek van Vlaanderen doende zijn een afvalbeleid op poten te zetten. En wellicht vooruitlopend op de gegevens verderop mag gesteld dat we er een bende van maken, vooral in de afgelopen zes jaren. De interkommunale IVVVA heeft gedurende haar achtjarig bestaan meer geld over de balk gegooid dan maatschappelijk tolereerbaar is. Bovendien heeft deze klub zich een 'ekologisch jasje aangemeten dat slechts een rafelig kolbertje blijkt te zijn. Het dagelijks beheer is een aaneenschakeling van amateuristische beleidsstappen, inkompetente en arbitraire handelingen en schemerduister politiek gelobby. Dat zetten we even voor het raam.

DE LIMBURGSE INTERKOMMUNALES

Drie interkommunales organiseren in Limburg de afvalverwijdering en -verwerking. In Zuid-Limburg beschikt de c.v. Intercompost over een primaire scheidingsinstallatie voor huisvuil en een komposteringsseenheid die vorig jaar nog gemoderniseerd werd voor 100 miljoen frank.

In Noord-West Limburg baat de Interkommunale voor Noord-West Limburg (IVNWL) sinds 1984 de verbrandingsoven van Houthalen uit.

De Maaslandse gemeenten met As, Bree, Meeuwen-Gruitrode en Opglabbeek zijn sinds 22 september 1978 verenigd in de Interkommunale voor Verwijdering en Verwerking van Vaste Afvalstoffen, kortweg de IVVVA.

Vanaf 1980 ging de IVVVA storten in de groeve Lieben te Maasmechelen. In 1984 startte men de exploitatie van een stortplaats in Rotem, gemeente Dilsen, en vanaf juli '86 is de groeve Swenters te Dorne (gemeente Maaseik) in gebruik als regionale stortplaats. Momenteel wordt ook een huisvuilscheidingsinstallatie gebouwd in Maasmechelen.

De ophaling van het huisvuil in de Maaslandse regio, wordt middels een negenjarig kontrakt uitbesteed aan de firma Stevens uit Dilsen. Lopende kontrakten van de aangesloten gemeenten worden niet vernieuwd zodat de ophaaldienst vanaf 1984

volledig in handen kwam van Stevens. Deze afvalboer heeft ook nog een eigen kontainerdienst en runt de dagelijkse exploitatie van de IVVVA-stortterreinen.

EINDELOZE STORTPROBLEMEN

De IVVVA is al sedert de geboorte een probleem-kind gebleken. Dat de groeipijnen tot op de dag van heden aanhouden moet niet verbazen: de interkommunale wordt zwaar ondeskundig geleid en financieel slecht beheerd.

Stortplaats Limburgse Kiezel Wasserij (LKW)

De interkommunale Intercompost verwierf in september 1980 een stortvergunning voor een gedeelte van de groeve van de firma Limburgse Kiezel Wasserij, gelegen te Lanklaar, gemeente Dilsen. De IVVVA, op dat moment stortend in Maasmechelen met een vergunning tot 1981 vraagt een uitbreiding van die vergunning van Intercompost aan en bekomt die op 14 januari 1982.

Aan het afleveren van die vergunning was wel een hard verzet van de Maaslandse Milieu Aktie (MaMa) voorafgegaan. Dankzij dit grondig gedocumenteerd protest werd een geo-thermisch onderzoek afgedwongen en de uitbatingsvoorwaarden

voor het toekomstige stort waren dan ook bijzonder streng. Dat moest trouwens wel want deze verlaten groeve ligt in de voedingszone van het waterwinningsgebied Eisdën-Maasmechelen. Dat wist de IVVVA al sinds de publikatie van het gewestplan in 1980. Noch deze wetenschap, noch de zware investeringskosten, noch de slechte verhouding stortcapaciteit-investering weerhoudt de IVVVA-beheerders ervan om op 25 maart 1982 over te gaan tot aankoop van de groeve voor de som van 3,9 miljoen frank. De enigen die er beter van worden is de grindboer Vos uit Dilsen en de notaris. Want de IVVVA-beheerders hebben intussen al hun oog laten vallen op een groeve in Dorne. Op 26 februari 1982, een maand vroeger, immers hebben de beheerders een overeenkomst gesloten met grindboer Swenters, zoals blijkt uit het verslag van de algemene vergadering van 5 mei 1983.

Met andere woorden: de IVVVA vergooit bijna 4 miljoen frank aan een eigendomsverwerving waarmee men in feite geen kant mee uit kan.

Stortplaats Lieben

Vanaf 1980 neemt de IVVVA de concessie van de stortplaats Lieben te Maasmechelen over van de gemeente. Normaliter is het zo dat grindboeren die op het plateau de bergkiezel winnen, zelf moeten instaan voor opvulling van hun groeven omdat zij voor herstructurering geen kontrakten hebben afgesloten met de Interkommunale Maatschappij voor Ruimtelijke Ontwikkeling in Limburg (IML). In feite neemt de IVVVA op dat moment de (dure) opvolverplichting van de Zutendaalse firma Lieben over, gratis, voor niks. Zo een grindbedrijf mag zich gelukkig achten zou je kunnen stellen. Fraai wordt het echter als je weet dat de IVVVA tijdens de jaren '81, '82 en '83 liefst 8 miljoen frank uitbetaalde aan de firma Lieben. Dubbele winst voor het bedrijf en maatschappelijk niet serieus. En hoewel de stortvergunning afloopt op 19 april 1981 en de IVVVA al in januari 1982 beschikt over een vergunning voor LKW, blijft de interkommunale voortmoderen in de groeve Lieben tot 15 maart 1984!!! Intussen hebben we zagezegd een strenge afvalwetgeving en een streng controlerende OVAM... Maar dit is België, Limburg, nietwaar?

Onbegrijpelijk trouwens dat de toezichthoudende overheid de kop in het zand bleef steken want tegen de exploitatie van de groeve Lieben fulmineerden niet alleen de MaMa: ook de **Nationale Maatschappij der Waterleidingen** beklagde zich over de aanwezigheid van deze stortplaats in het

waterwinningsgebied Eisdën. Hier wordt immers goed grondwater opgepompt voor 1/3 van de Limburgse bevolking. De groeve ligt pal boven de watervoerende lagen die het grondwater vanaf het Kempisch Plateau naar de Maasvlakte draineren. In het Maasland is nergens een natuurlijke bescherming, zoals een kleilaag, boven deze waterlagen aanwezig. Ook niet in de groeve Lieben. En als het LISEC (Limburgs Studiecentrum voor Ecologie en Bosbouw) het doorsijpelende water analyseert dan blijkt meteen dat dit "zeer sterk verontreinigd" is. En nu citeren we letterlijk uit het verslag dat op 17 januari 1985 vanuit het LISEC vertrok: "Omwille van diverse reacties in het stort worden de aanwezige metalen gemakkelijker vrijgemaakt en meegetransporteerd met het perkolerende water. Getuige hiervan is het zeer hoge "ijzer- en zinkgehalte". Het verontreinigde perkolaat zal in de toekomst verder doorslaan naar het grondwater want dit is een natuurlijke wetmatigheid en dan is de ellende niet te overzien." In het Maasland tikt een tijdbom maar het zijn weer de groenen die het zeggen...

Wie dacht dat de IVVVA spoorwegs aan het werk zou gaan komt (alweer) bedrogen uit. Als tijdens de jaarvergadering van 28 mei 1985 gevraagd wordt naar de afwerking van de groeve Lieben dan vermeldt het verslag dat de exploitant, de firma Stevens, dit moet realiseren. Dat er nog geen kostenraming hiervoor is maar dat de realisering ervan zeker tegen eind '85 zal rond zijn. Medio 1986 is er nog niks gebeurd. Wat we wel weten is dat de firma Stevens 3,5 miljoen frank vraagt voor de afwerking van het stort Lieben. Waarom de IVVVA geen openbare aanbesteding hierover aangaat is onduidelijk. Enige concurrentie in dit miljoenenverslindende handeltje mag er best zijn. Een monopoliepositie van een afvalverwerker zeker niet.

Stort Rotem

Even terug naar de chronologie. De groeve Lieben wordt in 1984 gesloten en je zou als belastingbetalende Maaslander gaan stellen dat de IVVVA nu haar eigendom (LKW) klaarstelt voor exploitatie. Maar zoals reeds vroeger gesteld is de aankoop van de groeve LKW een financiële flater geweest en de IVVVA-beheerders zijn intussen druk doende een stortplaats in Dorne klaar te krijgen voor stortactiviteiten. Maar ook hier rijzen de problemen de pan uit en dat is wel erg kourant bij de IVVVA. Met de "plotse" sluiting van de groeve Lieben zit de IVVVA toch wel in

de maag. Het wordt dus dringend uitkijken naar een alternatief. Dit wordt gevonden in de gemeente waar de IVVVA-sekretaris schepen is: Dilsen. Het gemeentebestuur zit er nog steeds opgescheept met een joekel van een onafgewerkte stortplaats. In een mum van tijd verhuist de IVVVA met zijn handel naar Rotem. Nou ook weer de zoveelste kronkel van de OVAM: net een jaar voordien had deze OVAM de gemeentelijke stortplaats van Rotem afgesloten en nu wordt met goedkeuring van diezelfde OVAM de zaak verder geëxploiteerd. Wie volgt er nog?

Het geluk (al dan niet geholpen) is echter aan de zijde van het gemeentebestuur van Dilsen. De IVVVA betaalt in 1984 en 1985 een pacht voor de stortplaats van maar liefst 5 miljoen frank!!! Na de gulle gaven aan de grindboeren Vos en Lieben mag dus nu het gemeentebestuur van Dilsen het handje ophouden. Maar het stopt niet: de IVVVA neemt meteen de volledige afwerking van het stort van Rotem over van de gemeente Dilsen. Die verplichting had de OVAM bij de vroegere sluiting opgelegd aan de gemeente Dilsen. Tijdens de Algemene jaarvergadering van mei 1986 wordt bekend dat de IVVVA deze af-

werking in de loop van '86 zal realiseren voor een som van 16 miljoen frank!!! Afval stinkt, nietwaar? Is het erg als we vermelden dat de IVVVA onwettig verder blijft storten in Rotem als de vergunning eind januari '86 verlopen is?

Stort Dorne

Speelde de IVVVA duidelijk Sinterklaas voor de grindboeren Vos en Lieben en kreeg de gemeente Dilsen een supergouden handdruk, in Dorne spelen zich ongehoorde dingen af. Grindboer Swenters baggerde er illegaal op de Dorneheide en zal voor de rechter moeten. Ook hier komt de IVVVA ter hulp. Swenters riskeert dat hij uit eigen zak de heropvulling zal moeten bekostigen en dat kost miljoenen. Op 26 januari 1982 sluit de IVVVA-beheersklub een overeenkomst met Swenters. In het verslag van de Raad van Beheer aan de Algemene Vergadering van 5 mei 1983 staat het als volgt genoteerd: "Overeenkomst met de heer Swenters van Opoeteren betreffende omheining en poort en het gebruiksrecht van de verlaten grindgroeve Varenberg tot exploitatie van een gecontroleerde stortplaats ten kosteloze titel en een overeenkomst betreffende de vergoeding voor overname van de bestaande omheining en poort voor de som van 300.000 fr. aan Swenters en dit op 25 november 1983 voor de som van 2,5 miljoen frank."

De beheerraad jongleert op ongehoorde wijze met het geld van vennootgemeenten. Fraaist van al is dat Swenters ook nog het recht van voorkoop heeft als de groeve weer gevuld zal zijn en herstructureerd tot landbouwgrond.

DE IVVVA ZAL LEVEN

En al heeft de IVVVA met kwistige hand het geld van de maaslandse belastingbetaler rondgestrooid, in 1983 dreigt het voorontwerp Afvalstoffenplan het rijke afvalleven van deze interkommunale te smoren. Toen de beheerraad kennis nam van het voorontwerp afvalplan was de verslagenheid enorm. Het plan stelde immers dat de uitbouw van een volledige huisvuilscheidingsinstallatie zoals de IVVVA die plande helemaal niet kon. Het plan twijfelde over de marktperspektieven voor de gerecycleerde materialen. Het Maaslands huisvuil moest naar de verbrandingsoven van Houthalen en storten moest tot een minimum beperkt blijven omdat het Maasland in feite een groot waterwingebied is.

Dat deerde de beheerraad niet, want hij voelde zich gepasseerd, wilde mordicus bestaansrecht blijven houden en reageert in een reflex van zelfverdediging in een vergadering van 6 mei 1983: "Het lijkt erop dat regio 3 de leemten van andere regio's moet opvullen, hetgeen de raad als onhoudbaar voorkomt. Ook regio 3 moet een volwaardige verwerking bekomen en daarom werd reeds een onderhoud gevraagd met minister Lenssens. De techniekers van het Limburgs Studiebureau krijgen de opdracht een gefundeerd tegenvoorstel uit te werken."

Op 16 mei 1983 is deze 'alternatieve studie' al klaar (5 werkdagen!!). Hierin wordt gesteld dat tot 1990 in de groeve Swenters zal gestort worden en dat er vanaf 1990 een primaire scheidinginstallatie in werking moet zijn.

En nu komt het: het ontwerp afvalplan neemt deze opties grotendeels over. Nu kan de IVVVA gelukkig verder gaan met zijn Samaritanenwerk. In Dorne zal gestort mogen worden van augustus 1983 tot 1989. Ook de primaire scheidinginstallatie komt eraan.

HET MODEL-STORT VAN DORNE

Toen de IVVVA op 29 november 1985 open-deur hield op zijn stort te Dorne prezen de beheerders Flipkens en Slechten zich de hemel in: "zij" legden ter plekke de perfecte, milieuvriendelijkste stortgroeve van België aan. Of alles bij de inrichting van deze groeve zo volgens model verliep, bekijken we even.

De beheerraad heeft de stortcapaciteit van het stort te Dorne altijd zwaar overdreven en de algemene vergadering der vennootgemeenten in feite wat voorgelogen. In 1983 heette het nog dat er 735.000 m³ afval in terecht kon. In 1984 legt de beheerraad aan de algemene vergadering een volume van 625.000 m³ voor. Maar wat blijkt de exakte capaciteit te zijn?

Hiervoor grasduinen we in de nota van het Limburgs Studiebureau (LSB) "Nota inzake een benaderende kostenraming voor de exploitatie van de grindgroeve Swenters als sanitaire stortplaats" van 17 februari 1983. Het juiste cijfer blijkt 575.000 m³ te zijn. De verhouding volume-investering is dus niet zo gunstig als de IVVVA-beheerders altijd hebben doen uitschijnen.

Het Limburgs Studiebureau berekende dat, met een gemiddelde aanvoer van 91.000 m³ per jaar de groeve Dorne zo een 6-tal jaren zou kunnen uitgebaat worden. Maar uit het verslag over 1985 weten we dat de aanvoer verleden jaar lag op 169.000 m³. Dat betekent dat de groeve Swenters slechts 3 jaren zal kunnen geëxploiteerd worden. De verhouding volume-investering is dus onwaarschijnlijk ongunstig.

Het LSB berekende in 1983 dat de kostprijs van de groeve Dorne slechts lag op 35 miljoen frank (61,1 frank per m³). De beheerraad doet in zijn verslag aan de algemene vergadering opmerken dat de prijs ligt op 46,8 miljoen frank (1984) en 77 miljoen frank in 1985. In vergelijking met het oorspronkelijk geplande is de kostprijs verdubbeld en bedraagt de stortprijs nu zeker 120 frank per ton!!!

Wij stellen ons de vraag of het verantwoord is geweest 77 miljoen frank uit te geven aan de groeve Swenters voor het storten gedurende iets meer dan drie jaren. Dit komt neer op meer dan 20 miljoen frank om een groeve ter beschikking te hebben!!!

Dat de IVVVA meestal de bal mislaat als het over kostenberekening gaat mag ook blijken uit de aanleg van de toegangsweg tot de groeve Dorne. Het LSB becijferde dat de weg 927.000 frank zou kosten, maar bij realisatie bleek dat er 7,5 miljoen frank betaald werden. Hoe is het trouwens mogelijk dat een interkommunale gemeentewegen van Dilsen en Maaseik opknapt? Smartgeld voor deze gemeenten omwille van de hinder? Waarom werd die dan vroeger niet aan Maasmechelen betaald? Of gaat het ook hier weer over een onduidelijk akkoordje vanuit de IVVVA-beheerraad?

POTTEKIJKERS WORDEN ONTSLAGEN

Het kollege van kommissarissen dringt al jaren bij de beheerraad aan op een grotere betrokkenheid bij de dagelijkse gang van zaken. De beheerraad vertikt dit echter: beleid is voor de beheerraad!

Konsternatie alweer als het kollege van kommissarissen dit jaar zijn kritiek spuit op het financieel beheer en de wijze van boekhouden. De kommissarissen hebben ontdekt dat de exploitant, afvalboer Stevens van '81 tot '84 zo'n 2,8 miljoen frank B.T.W. verschuldigd is. De boete hierop van 343.000 frank intresten heeft hij doorgekend aan de IVVVA en hij wil de administratieve boete van 572.000 frank ook nog eens verhalen op de interkommunale. De kommissarissen hebben dit gelukkig opgemerkt. Ze eisen het aan Stevens teveel betaalde terug. Maar de kommissarissen ontdekken ook dat de beheerraad 1/52 teveel betaalde aan de vuilnisophaler omdat een ophaalbeurt wegviel uit het jaar '84.

De beheerraad heeft het echter niet begrepen op lastigaards en op haar vergadering van 18 april 1986 beslist ze het kollege van kommissarissen ontslag te geven. Gelukkig voor de raad van beheer maar ongelukkig voor de venootgemeenten, is ingevolge een wijziging op het Be-

drijfsrevisoraat elk lid van een kollege van kommissarissen verplicht lid te zijn van het Instituut voor Bedrijfsrevisoren en dat vanaf 1986. Klap op de vuurpijl echter is dat de heer Thomassen, die reeds de boekhouding (fel betwist trouwens) en de fiskaliteit van de IVVVA uitvoert, door de beheerraad zal voorgedragen worden als kommissaris-revisor. Met andere woorden opteert de beheerraad voor financieel-boekhoudkundig beheer door een en dezelfde persoon. Dit tart werkelijk elke verbeelding.

De mogelijkheid om statutair te voorzien dat elke venootgemeente afzonderlijk het toezicht kan uitoefenen, ook wettelijk mogelijk, komt de beheerders blijkbaar slecht uit en wordt niet weerhouden. Een en ander geeft aanleiding tot een fikse rel op de algemene jaarvergadering van dit jaar en is nog steeds niet beslist. Het geeft wel te denken over de handelwijze van de beheerraad.

EEN PRIMAIRE SCHEIDINGSINSTALLATIE

Eerder in dit dossier wezen we er al op dat de IVVVA zijn super-scheidingsinstallatie, na publicatie van het voorontwerp-afvalplan, wel kon vergeten. Na een bedeltocht langs politieke vrienden

lukte het de IVVVA dan toch nog een primaire scheidingsinstallatie uit de brand te slepen. Deze, in Maasmechelen in aanbouw zijnde fabriek, is geen hoogstandje van technisch vernuft ondanks de 100 miljoen frank investering. En eigenlijk staat op een boogscheut (te Hoeselt) een gelijk-aardige installatie bij de c.v. Intercompost. Het is geweten dat Intercompost zijn gerecycleerd materiaal niet kwijtraakt omwille van de slechte samenstelling van het eindprodukt "kompost".

Het systeem van IVVVA is naïef en ongekompliseerd maar de beheerraad heeft hoge verwachtingen want de techniekers van het LSB zeggen het en "die kunnen het weten". Het vuil zal op een zeef gestort worden, het komposteerbare deel zal door de fijne mazen vallen en de brandbare fraktie door de grote gaten. Wat overblijft, het residu, zal gestort worden. Het komposteerbare deel gaat naar Intercompost en de brandbare fraktie wordt vervoerd naar Houthalen. Interessant is ook het feit dat de beheerraad aan de algemene vergadering in 1984 meldde dat de installatie 88 miljoen frank zou kosten en in 1985 was het al 10 miljoen frank meer. Typisch IVVVA: de berekeningen kloppen nooit, de planning nog minder.

DE BELASTINGBETALER BETAALT TEVEEL

De IVVVA heeft het klaargespeeld in alle tot op heden uitgebate groeven illegaal te storten. Bovendien heeft ze nooit geweten hoeveel de exploitant van haar stortingsplaatsen, de firma Stevens, jaarlijks exakt aan afval binnen kreeg. Slechts sinds april 1985 houdt men een stortregister bij. En voor het eerst is daardoor komen vast te staan dat de huisvuilophaling in de gemeenten **slechts 54% van het jaarlijks stortvolume bedraagt.**

De containerbedrijven storten 40% en particulieren brengen 6% vuilnis aan. Nu wordt het leuk. Uit de resultatenrekening blijkt dat de gemeenten 48 miljoen frank bijdragen voor 54% stortvolume. De gemeentelijke belastingsbetaler betaalt met andere woorden voor de containerdienst Stevens (betaalt 94% van die 2, 788 miljoen frank) en Vanganswinkel (betaalt 6% van die 2, 788 miljoen)!

De exploitant verdient driemaal: hij laat de particulier die zijn container huurt, betalen, hij wordt betaald door de IVVVA voor het exploiteren van de stortplaats en hij stort grotendeels gratis.

Hendrik Maenen
Maaslandse Milieu Aktie (MaMa)

ADVERTENTIE

Voor uw milieu-informatie:

- Bibliotheek	- Publicaties	- Bibliografieën
- Bemiddeling	- Normen	- Referenties
- Adressen	- Wetgeving	- Audio-visuele middelen
- Advies	- Techniek	

Eigen publicaties :

- Juridisch Milieucompium
- Monografieën 'Leefmilieu Nu'
- Reeks 'Leefmilieu-Documentatie'
- Reeks 'Leefmilieu-Dossiers'
- Tweemaandelijks Informatieblad 'Leefmilieu'
- Verslagboek 'Stadsecologie'
- Lessenmap basisonderwijs

Voordelen voor abonnees op het blad 'Leefmilieu' (abonnement 1986 : BF 150)

- 20% korting bij aankoop van monografieën 'Leefmilieu Nu' en 'Leefmilieu-Dossiers'
- op aanvraag een gratis exemplaar van de brochures 'Leefmilieu-Documentatie'
- toegang tot de bibliotheek
- prioritaire dienstverlening.

STICHTING LEEFMILIEU v.z.w.

onder de auspiciën van de Kredietbank
p/a Rockoxcomplex - Kredietbank
Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen tel.(03)231.64.48

JAARVERSLAG EUROPEES BUREAU MILIEU

* Het Europees Bureau voor Milieuzaken publiceerde zopas zijn jaarverslag 1985. Vooral het tweede deel ("bijlagen") is o.i. interessant voor derden: het bevat een overzicht van al de verklaringen van het EEB, o.m. inzake uitlaatgassen, titaandioxyde-afval, produkten afkomstig van zeehondjes, beleid i.v.m. bestaande chemische stoffen, de aanslag op de Rainbow Warrior, export van gevaarlijke produkten naar de Derde Wereld, enz. Het verslag besluit met een lange lijst publikaties die, meestal enkel in het Engels, soms ook in het Frans, beschikbaar zijn op het bureau. Exemplaren gratis op aanvraag bij EEB, Vautierstraat 29 te 1040 Brussel.

ZURE NEERSLAG

* Een woordvoerder van 22 niet-gouvernementele organisaties heeft nieuwe reducties in verband met zure neerslag voorgesteld tijdens de Internationale Konferentie over Zure Neerslag, samengesteld uit parlementairen van 16 Europese landen, die begin september in Stockholm bijeenkwam. Deze verenigingen vragen het ozon-(O₃) en stikstofoxyde (NO_x)-gehalte met 75% en de uitstoot van zwavel (SO₂) met 90% te verminderen, wat in overeenstemming zou zijn met de nieuwste wetenschappelijke ontdekkingen i.v.m. het fenomeen zure neerslag.

Om deze reducties te bereiken, hebben de milieubeschermers een reeks maatregelen voorgesteld, waaronder: toepassing van de beste technologie in alle grote verbrandingsinstallaties, de VS-normen voor alle nieuwe auto's vanaf 1990 en een doeltreffende etikettering voor alle elektrische apparaten. **Meer inlichtingen bij het EEB, E. Klatte, adres zie hoger.**

BEUCRAPPORT OVER TSJERNOBYL

* BEUC, de Europese koepel van verbruikersverenigingen, publiceerde een rapport over het Tsjernobyl-ongeval. De publikatie beschrijft de ramp, de manier waarop de radioactieve wolk over Europa trok en hoe erg iedere EG-lidstaat aangetast werd door de fall-out. Het beschrijft de verwarring bij de bevolking, de tegengestelde maatregelen die genomen werden door verschillende nationale regeringen, en de effecten van de straling op de volksgezondheid. Tenslotte geeft het rapport enkele aanbevelingen voor een Europees noodplan in geval van een andere internationale ramp.

De verschillende lidstaten namen afzonderlijke en niet gelijklopende maatregelen. De vraag is: kunnen deze verschillen enkel uitgelegd worden

in verhouding tot de stralingsdosissen en deden de regeringen wat het beste was voor de bevolking onder deze omstandigheden?

Tot besluit worden in het rapport volgende aanbevelingen gegeven:

1. De Europese Commissie moet een onderzoek instellen - zie art. 35 van het Euratom-verdrag - naar de efficiëntie van de controle in de lidstaten. Dit onderzoek moet vaststellen of de bestaande normen voor dosissen radioactiviteit in de lucht, water en bodem bereikt zijn. De Europese Commissie moet ook de werking van kerncentrales, het transport en opslag van kernafval onderzoeken en controleren.

2. De Commissie moet een wetenschappelijke commissie aanstellen met eminente specialisten, onafhankelijk van industriële en nationale belangen, die de EG-emissienormen voor straling in lucht, water en bodem vaststellen alsook vaste methoden zoeken om zulke limieten te meten.

Veiligheidsnormen voor voedingswaren en voorzorgsmaatregelen voor overheid en konsument moeten vastgesteld worden.

Voorstellen om de gevolgen op lange termijn van de Tsjernobyl-ramp te beperken, controle van de bevolking in koördinatie van de medische research moeten uitgebracht worden. Het rapport van de wetenschappelijke commissie zou openbaar moeten gemaakt worden.

3. De Europese Commissie moet op deze basis een Europees rampenplan voorstellen voor een ongeval binnen of buiten de Gemeenschap. Zulk een plan moet werken op basis van overeengekomen minimum veiligheidsnormen voor besmetting van de bodem, regenwater, drinkwater en voedingswaren.

Zulk een EG-rampenplan zou ook moeten voorzien zijn op andere gewilde of toevallige voedselbesmetting.

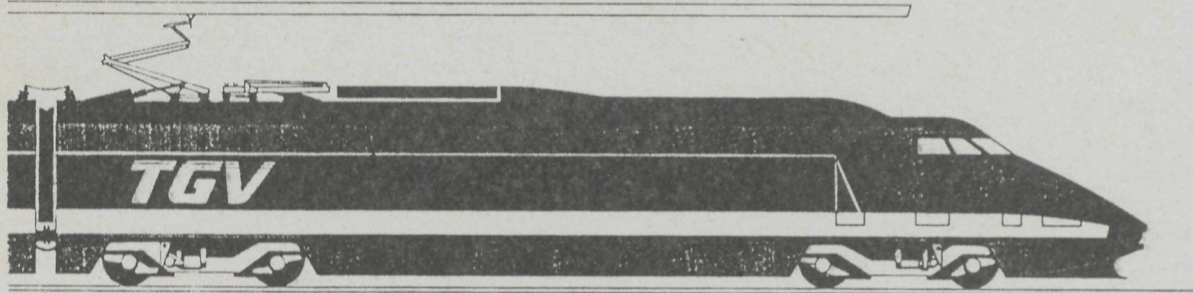
4. De EG-kommissie moet een reeks maatregelen voorstellen in verband met de informatie; waarbij de lidstaten **verplicht** moeten worden de EG-kommissie (en elkaar)* onmiddellijk in te lichten bij grensoverschrijdende ongevallen met grote gezondheidsrisiko's.

Alle gegevens van lidstaten moeten geautomatiseerd worden, en eens geverifieerd, ook aan het publiek bekend gemaakt worden.

5. Wat betreft de lange termijn-maatregelen moet de EG-kommissie op basis van het rapport van de wetenschappelijke commissie, aanbevelingen doen, ter controle van de stralingsnormen voor geïmporteerd voedsel.

De EG moet een gekoördineerd onderzoeksprogramma uitwerken over de gevolgen op lange termijn. Dit onderzoek, dat nu zal uitgevoerd worden in de lidstaten moet op een Europese basis de lange termijneffecten vaststellen, zoals de verhoging van het aantal kanker- en leukemiegevallen.

"Chernobyl - The Aftermath" - ref. 118/86, 35 blz., 250 BF (port inbegrepen) BEUC, Koningsstraat 29, 1000 Brussel.

WAALSE EN HOLLANDSE TGV-GEZANGEN

* Meestal is het antwoord op parlementaire vragen relevant voor deze rubriek, maar soms is de vraag op zich dat ook al. Neem nu de vraag van dhr. Dejardin (PS en uit Luik). De bewoner van de vurige stede wenst te weten wanneer het intergouvernementeel rapport over de TGV klaar is. Op zichzelf niet erg, ware het niet dat de brave man eraan toevoegt: "De vijandige houding van bepaalde kennelijk gebrekkig geïnformeerde Vlaamse middens, alsook recente persberichten, doen de vrees rijzen dat de regering de toekomst van onze spoorwegen en ons eigen technologisch onderzoek wel eens zou kunnen opofferen aan kortzichtige kommunautaire obsessies". En nu jij! Nog meer nieuws van het TGV-front. De directeur van de Nederlandse Spoorwegen heeft een eigen vorm van humor. Deze grapjas presteerde het om bij de inhuldiging van de nieuwe Benelux-trein i.v.m. het TGV-verzet in Vlaanderen te stellen dat "er altijd Don Quichotes zijn die wind zaaien om tegen windmolens te kunnen vechten". Hardstikke leuk!

KERNMANTELS

* Het zal onze lezers wel interesseren dat er sinds 1 juli '85 begonnen is met de samenstelling van de reserves voor de ontmanteling van kerncentrales door de elektriciteitsmaatschappijen.

De reserves bedragen nu 327,3 miljoen frank, aldus staatssecretaris Aerts in zijn antwoord op een vraag van dhr. Brisart (Ecolo). Er zal dus nog flink wat gespaard moeten worden als je weet dat de kosten voor de ontmanteling van Doel IV mag geraamd worden op een bedrag tussen de 5 à 14 miljard fr. (optimisten en pessimisten). Nu, men heeft bij de elektriciteitsmaatschappijen nog wel wat tijd om het spaarvarken te vullen, want de eerste ontmanteling zullen we in ons land pas meemaken rond 2015. Als alles goed gaat tenminste.

DE AKKERMANSMETHODE

* Uit het antwoord van minister Pede aan dhr. De Beul (VU) komen merkwaardige zaken aan het licht over de praktijken van sommige bewindslieden, in casu dhr. Akkermans, die in de vorige executieve verantwoordelijk was voor de ruimtelijke ordening. Op 3 augustus 1981 vroeg dhr. Akkermans advies bij de Raad van State over het vergunningsplichtig zijn voor cultuurtechnische werken. Op 18 februari 1982 formuleert de Raad een advies waarin duidelijk gesteld werd dat de ruilverkavelingskomitees gehouden zijn een bouwvergunning aan te vragen voor het uitvoeren van cultuurtechnische werken. Wat blijkt nu, dhr. Akkermans achtte het niet "opportuun" dit advies te verspreiden noch bij AROL noch bij de ruilverkavelingskomitees. M.a.w. reeds 4 jaar lappen de ruilverkavelaars (misschien) ongeweten de wet aan hun (modder)laars.

Minister Pede zal dit nu wél laten doen en er op toezien dat de ruilverkavelingskomitees zich houden aan hun wettelijke verplichtingen. Het kan immers nooit de bedoeling zijn dat de overheid zelf haar eigen wetten niet respecteert. Aldus minister Pede.

Dirk Van Melkebeke

NATUURRESERVATEN VOGELVRIJ?

* Het Galgenschoor is, samen met het belendende Groot Buitenschoor, het allerlaatste brakwaterschorrengebied in ons land. Omwille van de unieke ligging van het reservaat, vlakbij Westeren Oosterschelde, de Kuifeend (Oorderen), het Verdrongen Land van Saeftinghe, betekent het Galgenschoor een waardevol toevluchtsoord voor ganzen, eendachtigen en voor duizenden steltlopers. Juist omwille van deze refugiumfunctie heeft het Galgenschoor internationale erkenning gekregen. Het gebied komt immers voor op de lijst van uiterst waardevolle "wetlands", die werd opgenomen in de door België goedgekeurde en geratificeerde Conventie van Ramsar. Dat België met de besluiten van Ramsar heeft ingestemd, betekent een manifeste waardering van het Galgenschoor als natuurwetenschappelijk waardevol schorrengebied. Voor veel steltlopers wordt de 1%-norm van het International Wildfowl Research Bureau ruimschoots overschreden. Nogmaals een duidelijk teken dat het Galgenschoor van groot belang is voor de Europese wilde avifauna. In de Atlas van de Beschermde Natuurgebieden van de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu (Waters en Bossen, Vlaamse Gemeenschap), wordt het 45 ha grote reservaat, beheerd door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten, aanzien als "een van de belangrijkste natuurgebieden van ons land". Op het Gewestplan werd het Galgenschoor ingekleurd als natuurreservaat en een kleiner gedeelte als waardevol landschap. Nu bestaan er plannen om op deze plaats een werkverschaffende containerterminal ten behoeve van de Antwerpse haven uit te bouwen. Dat men zelfs maar overweegt om dit uniek natuurreservaat op te offeren aan een economisch project is onbegrijpelijk. De bestemming "reservaat" moet immers voor onbepaalde termijn gelden.

Het lijkt er meer en meer op dat onze ruimtelijke ordening op de helling staat. De bedreigingen zijn een veelkoppige draak aan het worden: de golfraze, ruilverkavelingen, ontwateringen, waterspaarbekkens, de geplande T.G.V. bedding en nu nog de havenexpansie. Als zelfs natuurreservaten, waaronder het Galgenschoor, niet meer veilig zijn voor deklasseringsen, wil dit zeggen dat er iets fundamenteels schort aan het Vlaams leefmilieubeleid.

REKLAME

OP DE

FLES

Verpakkingen dienen doorgaans ook als publiciteitsfolders: het produkt wordt in alle mogelijke verpakingsvormen aan het publiek aangeboden. Om de konsument toch maar tot kopen aan te zetten, wordt nu zelfs de bedrieglijke reclame niet meer geschuwd. Zo staan op nauwelijks recycleerbare PET-flessen en kartonnen drankverpakkingen recyclage-emblempjes vermeld. Dit is volksbedrog op grote schaal. De konsument wordt op die manier in de waan gelaten milieuvriendelijke verpakkingen te kopen. In werkelijkheid is het omgekeerde echter het geval. De producenten van deze volksmisleiding gaan vrijuit.

Informatie van het publiek blijkt tot nu toe de enige manier om de ware toedracht over de drankverpakkingen bekend te maken.

REKLAME OP DE FLES

De eerste verpakkingsmaterialen die de mens aanwendde, kwamen rechtstreeks uit de natuur: uitgeholde stenen, schalen van kokosnoten, e.d. Later kwamen er de door de mens zelf vervaardigde fabrikaten als manden, aarden kommen, lederen zakken. De verpakkingen kenden een trage evolutie, parallel aan die van haar beschavingen. De functie van de verpakkingen was de voedingswaar beschermen tegen invloeden van buitenaf en het transport en gebruik van het verpakt produkt vergemakkelijken.

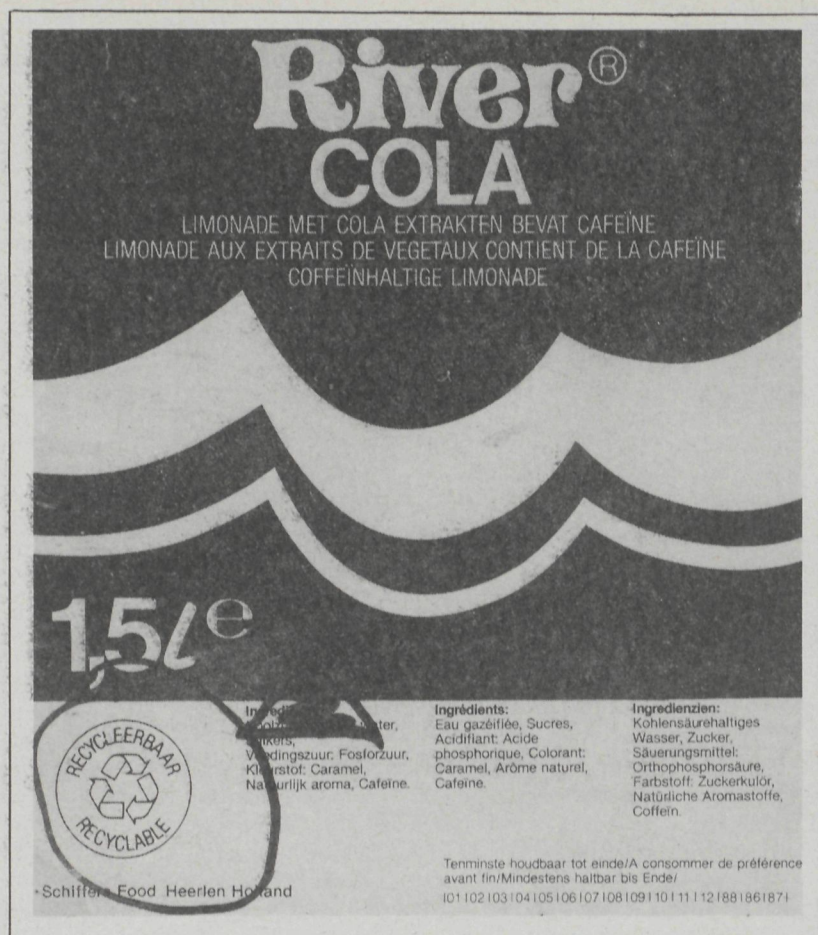
Na de ontdekkingsreizen en de alzo ontstane handelsroutes was het nodig om aangepaste verplaatsbare verpakkingen te maken. Sedert de 18de eeuw begon men de verpakkingsmaterialen sterk uit te breiden met meer hout, glas en metaal. Op dezelfde manier lieten de vooruitgang van de technologie en de verdere mechanisering van de industriële processen uit de tweede helft van de 19de eeuw zich gelden in de verpakkingen. Zo werd overgeschakeld op het gebruik van papier, glas en metalen (blik), in de plaats van keramische waren.

In de jaren '50 dook de kunststof als verpakkingsmateriaal op. Al snel bleek dit een uitstekend verpakkingsmateriaal te zijn dat nieuwe wegen opende voor de toen in bloei komende verpakkingsindustrie. Het werd dan ook in toene-

mende mate voor verpakkingsdoeleinden aangewend. Niet alleen de verscheidenheid aan verpakkingen kende een enorme uitbreiding, maar door een samenloop van omstandigheden veranderde ook het gebruik en het doel van verpakkingen. Een van de redenen was de lage kostprijs voor de aanmaak van verpakkingsmaterialen en -middelen op industriële schaal.

IMAGO EN MISLEIDING

Verpakking kreeg een **publicitaire waarde**. Een bepaalde vorm moet bij de koper een specifiek imago oproepen. Zo hebben bijvoorbeeld Looza en Coca-Cola hun specifieke glazen fles. De verpakking kreeg ook een **informatieve waarde**. De inhoudsmaat, houdbaarheidsdatum, invoerder, samenstelling, e.d. kan men terug vinden op de verpakking. Dit laatste is een mooie zaak en komt de konsument ten goede. Er zijn echter enkele producenten die door middel van deze informatie aan misleiding doen. Op het etiket van de PET-flessen van River Cola, ingevoerd uit Nederland, staat b.v. het symbool van recyclage alsook het woordje recyclebaar. Je reinste misleiding! Een PET-fles is enkel theoretisch recyclebaar. Er is nog geen methode gevonden om deze fles massaal te recycleren. Zolang dit het geval is, is het een milieuONvriendelijke verpakking. Men moet de konsument

Verwarring! River Cola plaatst een recyclage-embleem op het etiket van een PET-fles.

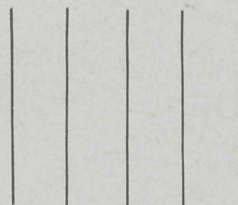
dan ook geen zand in de ogen strooien en het tegendeel beweren. Wat gebeuren moet, is het mogelijk maken om de PET-fles afzonderlijk, los van de andere plasticflessen zoals bijvoorbeeld PE en PVC, in te kunnen zamelen. Hierbij moet men naar een maximale inzameling (90%) streven. Het statiegeldsysteem is hier de enige ideale oplossing voor.

Een tweede belangrijk probleem situeert zich op het vlak van de verwerking.

Plastiekafval mag men niet opnieuw gebruiken om er flessen van te maken. Dit is bij wet verboden vanwege het migratieprobleem. Men kan het verwerken als vul- en verpakkingsmateriaal. Dus een minderwaardige vorm van recyclage. Zolang PET-flessen niet op een degelijke manier gerecycled worden mag dat niet op het etiket staan. Wettelijk kunnen wij echter niets ondernemen tegen dit bedrog. We kunnen het tegendeel niet bewijzen, theoretisch kan het... Moesten we het toch kunnen bewijzen dan nog stonden we machteloos. Dit blijkt uit volgend voorbeeld.

Onder de naam Plurabell brengt het Duitse merk Junita fruitsap op de markt. Dit zit verpakt in brik waarop staat 'umweltfreundliche Kartonverpackung'. Weerom je reinste onzin. De naam kartonverpakking is uit den boze. Dit is slechts één van de drie materialen die

gebruikt worden. Een brikpak bestaat uit vijf lagen. De volgende tekening verduidelijkt dit:

PE K PE Al PE
PE= polyetheen
Al= aluminium
K= karton

Waarschijnlijk beroepen zij zich, net zoals de Belgische fabrikant Tetra-Pak, op het feit dat dergelijke verpakkingen verbrand kunnen worden in ovens waarbij aan energierecuperatie kan gedaan worden. In 1983 gebeurde deze recuperatie echter slechts bij vier installaties volledig en bij zeven gedeeltelijk, en dit op een totaal van 20 installaties. Hierbij duiken heel wat problemen op. Een installatie om energie te recupereren is duur en de verkoopprijs van de energie ligt zeer laag.

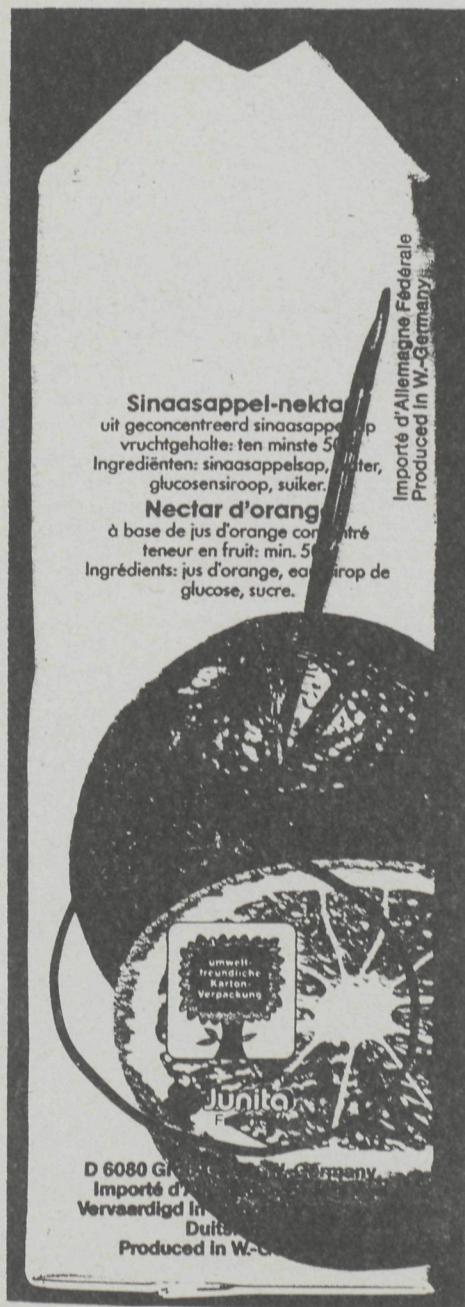
Verder zijn er nog algemene bezwaren omtrent

verbranding van afval. De investerings-, exploitatie- en onderhoudskosten liggen hoog, heel wat grondstoffen gaan verloren, we krijgen te maken met luchtvervuiling en bodemverontreiniging (vliegias). Onzin dus om te beweren dat brikpakken milieuvriendelijk zijn omdat je energie kunt recupereren bij verbranding.

EERLIJKE INFORMATIE!

De konsument is op dit vlak erg onwetend. Zo haalt het projekt kringloopcentrum van de vzw Evergreen uit Lier oud papier en karton op. Zeer regelmatig worden er brikpakken meegegeven. Mensen denken dat het karton is, omdat ze niet juist ingelicht zijn. Dit fenomeen stellen we ook vast bij de glasbakken waar heel wat PET-flessen ingegooid worden. Zulke misverstan-

Junita doet
het in het
Duits.

den worden alleen maar door de producent bevorderd wanneer er misleidende vermeldingen op het etiket staan.

De wetgeving terzake (art. 20 van de Wet op de Handelspraktijken) stelt dat elke handelspubliciteit verboden is

1° die gegevens bevat waardoor het publiek misleid zou kunnen worden aangaande de identiteit, aard, de samenstelling, de oorsprong, de kwantiteiten of de kenmerken van een produkt; onder kenmerken dienen te worden verstaan de voordelen van een produkt, inzonderheid uit het oogpunt van eigenschappen, van gebruiksmogelijkheden, van de voorwaarden waaronder het kan worden gekocht en van de diensten die met de aankoop gepaard gaan;

2° die vergelijkingen inhoudt, die bedrieglijk of afbrekend zijn of die het zonder noodzaak mogelijk maken een of meer andere handelaars te identificeren;

3° die gegevens bevat waardoor verwarring kan ontstaan met een andere handelaar of ambachtsman, zijn produkten of zijn werkzaamheid;

4° die een daad in de hand werkt, welke luidens artikel 55 van deze wet moet worden beschouwd als een tekortkoming aan de daarin aangeduide bepalingen of welke in toepassing van de artikels 61 tot 63 van deze wet werd erkend als een inbreuk.

Art. 20 is echter niet sluitend gezien de wetgever er niet alle foutieve vormen van handelspubliciteit heeft in opgenomen. Voor niet vermelde gevallen zal men beroep moeten doen op art. 54 dat elke met de handelsgebruiken strijdige daad verbiedt.

Dat art. 20 noch art. 54 alle problemen oplossen is duidelijk en dat men met het voeren van een rechtsgeding zich meermaals op glad ijs begeeft, is evenzeer evident.

Een eerste probleem dat zich stelt is dat vaak geen misleidende informatie wordt verstrekt m.b.t. het produkt zelve doch wel m.b.t. de verpakking. Bovendien is het schier onmogelijk bij voorbaat uit te maken wat de rechtbank als misleidend zal aanzien en wat niet.

De reclame rond "verrassingsuitstappen", waarbij gemikt wordt op een niet bij voorbaat ingelicht publiek dat men tijdens de uitstap aan een morele koopdwang blootstelt, werd met name niet als misleidend beschouwd, omdat er geen gegevens over een produkt werden verstrekt, en er derhalve van misleiding geen sprake zou zijn.

Wij zijn tenslotte ook gaan aankloppen bij de Jury voor Eerlijke Praktijken inzake Reclame (JEP), echter zonder resultaat. Zij doen alleen maar uitspraken over reclame in de enge zin. Over etikettering spreken zij zich niet uit.

Koen Goemans

AKTIEDAG: LAAT JE NIET INPAKKEN,
PAK DE GLAZEN FLES!

MECHELEN 22 NOVEMBER 1986; 10u-12u.

berichten

KOMPOSTEREN GESUBSIDIEERD

De milieudienst van Nieuwpoort wil het partikulier komposterende bevorderen door middel van toelagen: de aankoop prijs van 25 silo's zou van 2.338 fr. op 1.838 fr. gebracht worden. Per gezin zou er 300 kg groente-, fruit-, tuin- en keukenafval kunnen gekomposteerd worden. De gemeente zelf bespaart aldus op het storten of bij het gebruik van dure verbrandingsinstallaties, terwijl de burger minder geld uitgeeft voor meststoffen. Het installeren van deze kompostsilo's wordt gestimuleerd in woonkernen, omdat in landelijke delen van de gemeente heel wat organisch afval wordt verwijderd d.m.v. kippen, konijnen, enz.

Inlichtingen bij de Milieudienst van Nieuwpoort, tel. 058/23 75 40.

LG

VLAAMS VORMINGSINSTITUUT VOOR VERKEERSKUNDE IN OPRICHTING

Onlangs werd door Theo Kelchtermans, de gemeenschapsminister van onderwijs en vorming, de hoop uitgesproken dat het Vlaams Vormingsinstituut voor Verkeerskunde zal starten in het begin van volgend schooljaar. Momenteel is een werkgroep o.l.v. R. Poté bezig met de uitwerking van een voorstel van programma. De opleiding zou door dit Vormingsinstituut verzorgd worden op drie niveaus. Enerzijds denkt men aan bijscholing: zowel voor afgestudeerden in het hoger onderwijs (wat op termijn kan uitgroeien tot een postgraduaat verkeerskunde) als voor de ambtenaren die belast zijn met verkeersorganisatie. Anderzijds wil men zich richten tot alle geïnteresseerden via een permanente vorming.

De verkeersdeskundige dient hierbij het verkeersprobleem dan ook te benaderen vanuit diverse standpunten. Zo moet de kloof tussen ingenieurs, economen, planologen, enz. m.b.t. dit probleem verkleind worden.

Het experimenteel bijscholingsproject over verkeersveiligheid en verkeersleefbaarheid is intussen klaar. Er wordt vooral aandacht besteed aan de "Zone 30"-problematiek. Bovendien wordt in Antwerpen een 60-uren cursus ingericht voor de gemeentelijke Technische Diensten over de verzoening tussen het verkeer en de woonomgeving. Inlichtingen hierover zijn te bekomen bij "Langzaam verkeer vzw" (016/23 94 65) en het kabinet van gemeenschapsminister Kelchtermans (02/217 81 10).

HB

PLATTELANDSONTWIKKELING

In een realisatie van vzw Plattelandsontwikkeling werd een rondreizende fototentoonstelling op touw gezet. Deze vereniging wil - precies tien jaar na de fusies - de aandacht vestigen op de pletwals van de verstedelijking die ruimtelijk én mentaal nog steeds doorgaat. De vereniging verwijst naar het platteland dat nog steeds als "te ontginnen gebied" wordt beschouwd. "Open ruimten" worden "benut" voor industrieterreinen, autowegen, woonuitbreidingsgebieden, enz.

Toch zijn vele mensen begaan met deze problematiek. De vzw Plattelandsontwikkeling wil met deze tentoonstelling het denken én doen inspireren en versterken. Men richt zich dus zowel naar bewoners, verenigingen als naar actieve raadsleden. Het is dan ook een warme oproep om de handen in elkaar te slaan, om rond de tafel te komen en om konkreet te werken

aan de leefbaarheid van het dorp. De 40 foto's zijn van Geert Bisschop. Jef Geldof schreef de teksten.

Het tijdschrift van deze vereniging, "Dorpsinfo" heeft inmiddels een jubileumnummer mogen vieren. Het vijftigste nummer bevatte 35 inzendingen van basiswerkers, deskundigen, ambtenaren en politici. Het leverde dan ook een boeiende en konfronterende waaier van meningen op.

Meer inlichtingen over de fototentoonstelling en dit tijdschrift kan men bekomen bij de vzw Plattelandsontwikkeling, Blankenbergestraat 74, 9000 Gent. Tel.: 091/21 11 48.

HB

DE BLANKAART (WOUMEN) BEDREIGD!

De Blankaart is een van de belangrijkste wetland-komplexen in ons land. Het BNVR-reservaat is gelegen in het IJzerbekken te Woumen (Diksmuide). De Blankaart heeft zo'n natuurwetenschappelijke waarde, dat de overheid zelf een drielijge bescherming van het gebied voorziet: op de gewestplannen staat de Blankaart ingekleurd als reservaat-, natuur- of vallei-gebied. Bij K.B. werd het erkend als een natuurreservaat. En bovendien komt dit moerasland voor op de lijst van de Konventie van Ramsar (waterrijk gebied van internationale betekenis), die overigens door België werd geratificeerd.

Het Limburgs natuurcentrum huisvest zich in de historische omgeving van het kasteel van d'Aspremont-Lynden.

Door jarenlange en te diepe ontwatering door de plaatselijke Polderbesturen droogt de Blankaart zeer snel uit. Veel zeldzame planten- en diersoorten zijn dan ook verdwenen. De rietkragen sterven zienderogen af.

De Vlaamse reservaatbeherende verenigingen eisen dan ook dat, overeenkomstig de wettelijke verplichtingen, de waterhuishouding volledig in de oorspronkelijke staat wordt hersteld, de Blankaart wordt uitgebaggerd om volledige dichtslibbing te voorkomen, en de waterkwaliteit van de beken die het moeras voeden, wordt verbeterd. Bovendien mogen de natuurbehoudsbelangen niet worden gedomineerd door landbouwbelangen.

ECASED BREEKT REKORDS

In de nacht van 24 op 25 september werden de vernieuwde "gesaneerde" installaties van de Willebroekse kunstmeststoffenfabriek ECASED gedurende drie uur proefgedraaid. Het resultaat was rampzalig: de hele buurt kwam namelijk onder een laag stof terecht. De vervuiling van bomen, planten, daken, muren en auto's was zelfs zo ernstig dat door ECASED een gespecialiseerd bedrijf werd opgetrommeld om alles af te spuiten. Te laat evenwel: vele hektaren gewassen en bomen zijn vernietigd, huisdieren zijn overleden, woningen en wagens zijn aange-tast, groentetuinen zijn volledig verwoest. ECASED zal aan de getroffen schadevergoeding uitbetalen. En zo kunnen we bezig blijven.

DS

LIMBURGS NATUURCENTRUM

Tijdens een perskonferentie op 3 september jl. werd het Limburgs Natuurcentrum in haar geheel voorgesteld. Het Natuurcentrum zal in de loop van 1987 ondergebracht worden in het kasteel d'Aspremont-Lynden in Rekem, dat grotendeels stamt uit 1597 en in 1981 door de provincie werd aangekocht. Het kasteel met z'n twee verdiepingen, het Poortgebouw en de vroegere Directeurswoning worden momenteel gerestaureerd en volledig ingericht. Het doel van het Provinciaal Natuurcentrum is de natuurgebieden en landschappen in Limburg te valoriseren. Daartoe worden studieverblijven en themadagen georganiseerd voor groepen en scholen, terwijl voor de individuele liefhebber "landschapswandelingen" worden uitgewerkt.

Inl. Natuurcentrum, Populierenlaan 30, 3620 Rekem, tel. 011/71 44 44.

LG

publikaties

Het effect van wegzout op het milieu; Hanneke Terpstra; Biologiewinkel, Kerklaan 30, NL-9751 NN Haren, tel. 00/31/50/63 23 85; 1986; 46 blz.; 5 gulden.

Doktoraalscriptie over de gevolgen van het gebruik van strooizout op de bodem, het grond- en oppervlaktewater, bomen en struiken, grassen en kruiden.

Dokumentatiemap landschapsonderzoek 14; A.R.O.L., Bestuur voor Monumenten en Landschappen, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel, tel. 02/513 99 20; 1986; 67 blz.; 100 fr., rek.nr. 000-2001776-84.

Bevat 2 artikels: 'Flora en geomorfologie versus waterwinning in het duingebied Groenendijk te Oostduinkerke' door G. Ostyn, en 'Geomorfologie en vegetatie van een rivierduinrelikt: het Speelbos te Wetteren' door P. Van den Bremt.

 Herbiciden op wegbermen... geen noodzaak, en Alternatief onkruidbeheer in plantsoenen; Rita Mahieu; Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze (VELT), Welkomstraat 18, 2220 Wommelgem, tel. 03/353 80 53; 1986; 20 en 21 blz.; 75 fr. en 75 fr., rek.nr. 001-0990550-62.

De eerste brochure vermeldt de gevaren van het herbicidengebruik op wegbermen en schuift een aantal alternatieven naar voor. De tweede brochure handelt over alternatief plantsoenbeheer en bespreekt de diverse technieken van onkruidbestrijding waarbij herbiciden overbodig worden.

DOSSIER ASBEST

Het mineraal asbest staat de laatste jaren sterk in de belangstelling. Regelmatig verschijnen artikels in kranten en tijdschriften over de gevolgen van het gebruik ervan voor de gezondheid en met de regelmaat van de klok duiken situaties op waar het gebruik van asbest in het verleden, nu tot drastische saneringswerken dwingt. De asbestverwerkende nijverheid vindt het dan weer nodig om artikels te laten verschijnen waarin het probleem asbest geminimaliseerd wordt. Vermits het zeer moeilijk is om uit deze overvloed van, niet altijd objectieve, informatie een duidelijk beeld te vormen over de gevaren verbonden aan asbest, laat staan een beslissing te nemen iets konkreets te ondernemen, werd er door de Bond Beter Leefmilieu een DOSSIER ASBEST samengesteld. Hierin worden de verschillende deelaspekten van het probleem asbest gebundeld en zo objectief mogelijk behandeld. Er wordt ook dieper ingegaan op de Belgische situatie.

Dossier Asbest; Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, tel. 02/230 94 10; 1986; 60 blz.; 200+20 fr., rek.nr. 001-1475401-18.

Productivity and landuse in semi-arid regions: lessons from the Sahel; An introduction to climate-vegetation-soil relationships pertinent to land degradation; Impact of global pollutants on climate and ecosystems; Withering Cornucopia?; Gerrit P. Hekstra; Stichting Mondiaal Alternatief, Postbus 168, NL-2040 AD Zandvoort, tel. 00/31/2507/16 296; 1985-1986; resp. 24 blz., 17 blz., 39 blz., 21 blz.; resp. 10 gulden, 7,5 gulden, 12,5 gulden en 12,5 gulden, resp. bestelnummers: 27E, 28E, 29E en 33E.

Vier boekjes uit de reeks Ecoscript waarvan de titels voor zichzelf spreken; het laatste behandelt de mogelijkheden om voor de ganse wereldbevolking tot een voldoende voedselvoorziening te komen.

Grondbeleid: een instrument voor gemeentelijk ruimtelijk beleid; Koning Boudewijnstichting, Brederoedestraat 21, 1000 Brussel, tel. 02/511 18 40; 1986; 208 blz.; 200 fr.

Schetst de sociaal-historische achtergronden van de bodemsituatie, het grondgebruik en het grondbeleid in Vlaanderen, en gaat in op het juridisch-organisatorisch en financieel-ekonomisch kader waarbinnen het grondbeleid tot stand komt. Tot slot wordt een alternatief voorgesteld met mogelijkheden die lokale overheden kunnen aanwenden om hun grondbeleid uit te bouwen tot een instrument voor een democratische ruimtelijke ordening in hun gemeente.

De positie van de boomsoorten in "Het Broek" te Blaasveld; N. Lust en Y. Van Gijssels; Werkgroep Sociale en Ekonomische Betekenis van het Bos, Geraardsbergse steenweg 267, 9231 Gontrode, tel. 091/52 21 13; 1986; 108 blz.; 120+50 fr. rek.nr. 103-2071326-56.

Rapport van een onderzoek naar de toestand van het populierenbestand en de recente aanplantingen van andere boomsoorten in het nabij Mechelen gelegen natuurgebied Blaasveldbroek.

Ook zij horen er bij: de kraaien vragen onze aandacht; Pierre Maréchal; Stichting Mondiaal Alternatief, EEBV-Projekt, Postbus 1187, NL-5602 BD Eindhoven, tel. 00/31/40/42 10 98; 1986; 32 blz.; 4,95 gulden, postgiro 5543774.

Bespreekt de verschillende kraaiesoorten: zwarte kraai, kauw, roek, ekster en Vlaamse gaai, die sinds 1981 door de EG-vogelrichtlijn beschermd zijn.

 Landschapsbeheer: aanpak en edukatieve mogelijkheden voor vrijwilligers; I.V.N., Amsterdam; verkrijgbaar bij de Belgische Natuur- en Vogelreservaten, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/648 37 46; 1986; 215 blz., ill.; 350 fr.

AARDGAS

Milieuvriendelijk

Naslagwerk voor zelfstudie of voor het zetten van de eerste stappen om te leren vrijwillig edukatief natuur- en landschapsbeheer te begeleiden.

Het groene België; Julien Van Remoortere; Ministerie van Landbouw, Dienst Informatie, Manhattan Center, Bolwerklaan 21, 1210 Brussel, tel. 02/211 72 11 toestel 506; 1986; 40 blz., ill.; 50 fr., rek.nr. 000-0265505-16.

Brochure die een imago tekent van onze moderne landbouw als schepper en instandhouder van groen, als motor van tewerkstelling, en als bron van voedsel.

Zo'n lekker paddestoelenhoekje bij mij thuis; Magda Verfaillie; C. De Vries-Brouwers, Haantjeslei 80, 2018 Antwerpen, tel. 03/237 41 80; 1986; 166 blz., ill.; 386 fr., boekhandel.

Handleiding met informatie over eetbare paddestoelen en hun teelt: witte en Parijse champignons, de oesterzwam, shiitake, bieteputzwam, enz.

Handboek verkeer: Romain Poté e.a.; Kluwer Technische Boeken, Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03/325 68 80; 1986; 256 blz.; 585 fr., boekhandel.

Dit boek verzamelt alles wat momenteel belangrijk is in het verkeer: gegevens over verkeersongevallen, verkeerswetgeving, rijopleiding, voertuigen, wegen, verkeersdrukte, verzekeringen, enz.; met afzonderlijke wegenkaart van België.

Lannoo's natuurgids voor groen toerisme in België; Julien Van Remoortere; Lannoo, Kasteelstraat 97, 8880 Tielt, tel. 051/40 25 51; 1986; 431 blz., ill.; 595 fr., boekhandel.

Geeft een beschrijving van vijftig Belgische natuurreservaten; tussendoor vertelt de auteur iets meer over de voornaamste bomen, planten en dieren. In een tweede deel wordt er ingegaan op de kweek van bomen en struiken, de aanleg van een kruidentuin, het samenstellen van een herbarium en een schelpenverzameling.

Handleiding wet op de ruimtelijke ordening/wet geluidshinder; D.O.P., Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; 386 blz.; 30 gulden, postgiro 751, met vermelding ISBN 90-346-0925-1.

Biedt een overzicht van de wijze waarop bij de voorbereiding en verdere procedure van streek-, structuur- en bestemmingsplannen rekening kan worden gehouden met de bepalingen in de wet geluidshinder (in Nederland).

Geluidsemissie van de trams in Nederland: inventarisatie; C.J.M. van Ruiten; D.O.P., Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; 116 blz.; 20 gulden, postgiro 751, met vermelding ISBN 90-346-0922-7.

Literatuurstudie, uitgebreid met een inventarisatie van specifieke kennis bij de trammaatschappijen en een analyse van meetresultaten, over het door trams veroorzaakte lawaai (in Nederland).

 Inventaris gebieden met verwachte nadelige effecten zure depositie, Betekenis van het sorptie-evenwicht voor de verdeling van organische (micro-)verontreinigingen in de bodem, Knelpunten bij bemonstering en analyse in gevallen van bodemverontreiniging, Voorlopige praktijkrichtlijnen, Aanpak van veldonderzoek bij gevallen van lokale bodemverontreiniging, en Veiligheid en gezondheid bij bodemsanering; D.O.P., Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1986; resp. 75 blz., 95 blz., 64 blz., 164 blz., 102 blz., 190 blz.; resp. 19 gulden, 20 gulden, 14 gulden, 35 gulden, 23 gulden en 42 gulden, postgiro 751, met vermelding van resp. ISBN 90-12-05185-1, ISBN 90-12-05363-3, ISBN 90-12-05365-X, ISBN 90-12-05364-1, ISBN 90-12-05366-8, ISBN 90-12-05377-3.

Zes rapporten uit de reeks Bodembescherming van het Nederlandse ministerie van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer, met voor zichzelf sprekende titels.

Voorlopige atlas van de landslakken van België, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/648 04 75; 1986; 151 blz.; 280+50 fr., rek.nr. 000-0091681-16.

Bevat verspreidingskaarten van de 133 in België voorkomende landslakken; vondsten voor en na 1950 zijn apart aangeduid.

Het debat over reaktorveiligheid: de tussenstand van 1986; Interfakultaire Vakgroep Energie en Milieukunde, Postbus 92, NL-9700 AB Groningen, tel. 00/31/50/63 46 09; 1986; deel A: 46 blz., deel B: 193 blz.; deel A: 5 gulden, deel B: 20 gulden.

Deel A geeft een samenvatting van de discussies in Nederland en Amerika over de gevolgen van een kernongeval; deel B gaat dieper in op de vijf belangrijkste Amerikaanse rapporten hierover.

Dirk Serneels

De in de rubriek 'Publikaties' opgenomen boeken zijn niet verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu, tenzij uitdrukkelijk vermeld. Ze kunnen wel geraadpleegd worden in de Milieubibliotheek van de Bond Beter Leefmilieu: Aarlenstraat 25 te Brussel, 1ste verdieping; geopend tijdens de kantooruren. Gelieve dus te bestellen via de betreffende uitgeverij of de boekhandel; adres, telefoonnummer, prijs en eventueel rekening- of gironummer worden telkens aangeduid. Steeds de titel vermelden van het gewenste boek, indien men via een rekening- of gironummer bestelt.

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is per internationale postwissel. Formulieren hiervoor zijn in de postkantoren verkrijgbaar. Enkel de boeken met het recyclage-embleempje werden gedrukt op kringlooppapier.

DS

kalender

* 7 november: debat met vertegenwoordigers van de politieke partijen over de politieke gevolgen van het kernenergieprogramma in ons land, Elcker-ik, Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen, tel. 03/218 65 60.

* Van 6 november 1986 tot 30 januari 1987: tentoonstelling ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de vondst van Spy, KBIN, Vautierstraat 29, 1040 Brussel, tel. 02/648 04 75.

* 15 november van 10-17 uur: 3de ontmoetingsdag van de werkgroep Arbeid en Milieu "milieu in en om het bedrijf", hoe samenwerken tussen milieugroepen en vakbonden, in de UFSIA, Rodestraat 14 te 2000 Antwerpen, inl. Elcker-ik, Luc Steenkiste, zie hoger.

* 22 november: aktiedag "Laat je niet inpakken... pak de glazen fles", Mechelen, 10u.-12u.

* 22 november: Noordzee konferentie in het Thermae Palace Hotel te Oostende, org. Werkgroep Noordzee Vlaanderen en het Staatsekretariaat voor leefmilieu, inl. Werkgroep Noordzee, Batterijstraat 60, 8401 Bredene en Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel, tel. 02/230 94 10.

* 28 november om 20u.: dia-voordrachtavond "Het belang van de Wetlands" met E. Kuyken, org. Leeuwse Natuurvrienden, in de parochiezaal van Oudenaken (St. Pieters-Leeuw), Baasbergstraat, naast de kerk.

* Van 28 november tot en met 14 december: milieuveertien-daagse in het cultureel centrum te Neeroeteren met tentoonstelling, drie info-avonden en drie geleide wandelingen doorheen de Maaseiker natuur, inl. leefmilieudienst, tel. 011/86 37 12.

* 24 en 25 november: studietweedaagse voor winkeliers in natuurvoeding, org. Kleine Aarde, Postbus 151, 5280 AD Boxtel.

* 29 en 30 november: fruittentoonstelling, inl. Stichting Omer Wattez, Kattestraat 23, 9700 Oudenaarde, tel. 055/31 80 91.

* Gemeenschapsminister van onderwijs en vorming i.s.m. de Koning Boudewijnstichting, Langzaam Verkeer en VTB-VAB organiseert provinciale vormingsavonden over 'Veilig verblijven--Zone 30' in Limburg (Leopoldsburg) op 4 en 12 november, Brabant (Bierbeek) op 18 en 26 november, West-Vlaanderen (Roesselare) op 10 en 17 december. Aanvangsuur telkens 20u. Over hetzelfde onderwerp worden 2 regionale studiedagen gehouden in het cultureel centrum van Waregem op 25 november en in het cultureel centrum van Hasselt op 3 december. inl. Langzaam Verkeer vzw, Vaartstraat 124, 3000 Leuven, tel. 016/23 94 65.

LG

Illustraties :

Cover: Joris Van Reusel, blz. 3 en 4: De Wereld Morgen, blz. 6: Marc Bontemps, blz. 10: Miecoc vzw, blz. 11: D.Waelput, blz. 12: Leefmilieu 1985/5, blz. 16: Joris Van Reusel, blz. 18: arcief Milieurama, blz. 24: Schiffers Food, blz. 25: Junita, blz. 27: provinciaal natuurcentrum Rekem.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE:

Aarlenstraat 25, 1040
BRUSSEL.
Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT:

400 fr. te storten op rek.nr.
427-9082201-48 van de Bond
Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement: 1000 fr.
Buitenland: 550 fr.
Los nummer: 50 fr.

HOOFDREDAKTEUR:

Dirk Van Melkebeke

REDAKTIESEKRETARIS:

Geert Selleslach

MEDEWERKERS:

Hendrik Buekens

Tania De Buck

Annemie De Jonghe

Mark Depaepe

Koen Goemans

Lieve Grauls

Dirk Serneels

Geert Suy

Jean-Luc Van den Eede

Dirk Vercammen

LAY-OUT:

Monica van Reijen

TIKWERK:

Tania De Buck

VERANTWOORDELIJKE

UITGEVER:

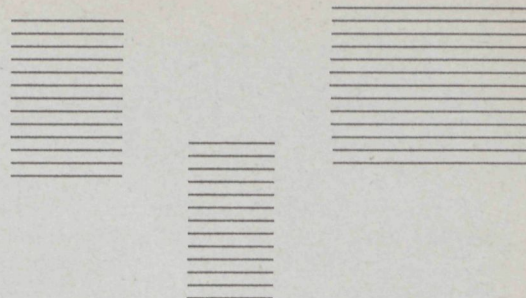
Dirk Van Melkebeke

COPYRIGHT:

Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

puzzelen

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 19 woorden gevormd worden; naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing verschijnt er op de eerste en vijfde verticale rij een reeks van **vijf gemeenten die gelegen zijn op het geplande TGVtraject**. Opgelet, het woord onderaan de eerste rij loopt door bovenaan rij vijf. De oplossingen dienen ons voor 5 januari te bereiken op volgend adres: **Milieurama Puzzelen, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel**. U hoeft ons enkel de namen van de vijf gemeenten op te sturen. De winnaar en de juiste

oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van januari/februari.

Lettergrepen: AL/BANK/BE/BERG/BHO/BIES/BO/CI/CI/DE/DE/E/EEN/EK/EL/FEN/GEL/HOL/IEU/IJ/JE/JE/KAST/KE/KER/KO/KU/LAAN/LEID/LEK/LEU/MA/MER/MIE/MIL/MOS/MU/NE/NEST/NING/OP/OR/PAL/PAS/PE/RA/RE/RI/RO/SEL/SER/STER/TA/TEIT/TER/TI/TIE/TIE/TO/TO/TRI/UM/WIN/ZER.

1. Luchtvervuiler binnenshuis	
2. Gestreepte bloembies	
3. Taak van Lenssens en Smet	
4. Schaaldier	
5. Kunstmatig vogelverblijf	
6. Algemeen aanvaarde drug	
7. Ontgronding (Maasland)	
8. Gevolg van EG-landbouwbeleid	
9. Bloedkanker	
10. Veelkleurige buisjeszwam	
11. Pesticide tegen aaltjes	
12. Indische rampstad	
13. Gorsachtige zangvogel	
14. Zoo-beroep	
15. Grondstoffenhergebruik	
16. Radioactief metaal	
17. Erfelijke verandering	
18. Energievorm	
19. Wit-zwarte vogel	

Oplossing van het september-nummer: 1. Zoethout; 2. Walnoot; 3. Illegaal; 4. Nummervlinder; 5. Kadaver; 6. Arseen; 7. Lozing; 8. Milieurama; 9. Tihange; 10. Hooizolder; 11. Ontbossing; 12. Uraan; 13. Tritium; 14. Salpeterzuur; 15. Elfen-

bankje; 16. Houtwal; 17. Esdoorn; 18. Indium; 19. Dieldrin; 20. Ever.

Uit de juiste oplossingen werd **Geert Viane** uit **Lichtervelde** als winnaar geloot. Een boekenpakket wordt eerstdaags opgestuurd.

BOEKENPAKKET TE WINNEN

Dirk Serneels